

Alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion

Tapahtumapaikkana sosiaalinen media

Eija Valonen

11/2024

Opinnäytetyö / poliisi (AMK)

Tiivistelmä

TEKIJÄ:	Eija Valonen
OPINNÄYTETYÖN NIMI:	Alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion Tapahtumapaikkana sosiaalinen media
OPINNÄYTETYÖN MUOTO:	tutkimuksellinen
JULKISUUSASTE:	julkinen
OHJAAJA:	Juha Nuortama & Jussi Hakaniemi
TUTKINTO:	poliisi (AMK)
SIVUMÄÄRÄ:	44
TARKASTUSKUUKAUSI JA -VUOSI:	11/2024
AVAINSANAT:	sextortion, taloudellinen hyöty, sosiaalinen media, maailmanlaajuinen, alaikäinen, ennalta estävyys, dokumenttianalyysi

Koronaviruksen leviämisen estämiseksi asetetut rajoitukset tekivät ihmisistä entistä enemmän kyberkeskeisiä, mikä tarjosi tilaisuuden myös verkossa toimiville rikollisille. Vuonna 2022 viranomaiset ympäri maailman havahtuivat huomattavasti lisääntyneeseen, alaikäisiin kohdistuvaan rikostyyppiin. Alaikäisiä nuoria houkuteltiin lähettämään itsestään seksuaalista kuvamateriaalia, minkä jälkeen materiaali uhattiin jakaa sosiaalisessa mediassa, mikäli nuori ei maksa vaadittua summaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, mistä sosiaalisessa mediassa tapahtuvassa, alaikäisiin kohdistuvassa taloudellisessa sextortionissa on kyse. Tavoitteena on tarkastella sextortionia ilmiönä, hahmottaa sitä rikosoikeudellisesta näkökulmasta, selvittää tekijät ja heidän käyttämänsä strategiat sekä tuoda esiin ennaltaehkäisyn keinoja.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä on ollut dokumenttianalyysi. Tutkimusaineisto on analysoitu sisällönanalyysi-menetelmällä.

Johtopäätösten perusteella ilmiön takana on Länsi-Afrikan valtioiden Nigerian ja Norsunluurannikon teknisesti taitavat kyberrikolliset ja tekijöiden motivaatio on taloudellisen hyödyn tavoittelu. Ennalta estämiselle ja rikostutkinnalle suurimman haasteen tuottaa ilmiön kansainvälisyys. Tehokas puuttuminen tähän rikollisuuden muotoon edellyttäisi tutkinnan keskittämistä yhteen yksikköön, jolla olisi valmius kansainväliseen yhteistyöhön, tuntemus kansainvälisistä sopimuksista sekä vahva kyberrikostutkinnan osaaminen.

Abstract

AUTHOR:	Eija Valonen
TITLE OF THESIS:	Financial sextortion targeting minors. The crime scene is social media
TYPE OF THESIS:	research-based thesis
PUBLICITY:	public
SUPERVISOR:	Juha Nuortama & Jussi Hakaniemi
DEGREE:	Bachelor of Police Services
NUMBER OF PAGES:	44
MONTH AND YEAR OF REVIEW:	11/2024
KEYWORDS:	sextortion, financial gain, social media, global, minor, prevention, document analysis

Restrictions to prevent the spread of the coronavirus made people more cyber-centric, which also provided an opportunity for online criminals. In 2022, authorities around the world became aware of a significantly increased crime type targeting minors. Underage youths were lured into sending sexual images of themselves, after which the material was threatened to be shared on social media if the young person did not pay the required amount.

The purpose of this thesis is to describe what financial sextortion targeting minors on social media entails. The aim is to examine sextortion as a phenomenon, understand it from a legal perspective, investigate the perpetrators and their strategies, and highlight prevention methods.

The thesis is conducted as a qualitative study, with document analysis as the research method. The research data has been analyzed using content analysis.

Based on the conclusions, the phenomenon is driven by technically skilled cybercriminals from the West African countries of Nigeria and Ivory Coast, with their primary motivation being financial gain. The biggest challenge for prevention and criminal investigation is the international nature of the phenomenon. Effective intervention in this form of crime would require concentrating the investigation within a single unit equipped with the capacity for international cooperation, knowledge of international agreements, and strong expertise in cybercrime investigation.

Sisällys

1 Johdanto	5
1.1 Tutkimusaiheen valinnasta	6
1.2 Aiheen tausta ja rajaus	7
1.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	8
2 Laadullinen tutkimus – dokumenttianalyysi.....	9
2.1 Tutkimusote	9
2.2 Aineiston keruu ja analyysimenetelmä.....	10
2.3 Dokumenttianalyysin luotettavuus perustuu lähdekritiikkiin	12
3 Tutkimuksessa käytetty aineisto	13
3.1 Sextortion	13
3.1.1 Kuinka alaikäinen päätyy sextortionin uhriksi?.....	16
3.1.2 Uusi ilmiö nostaa päätään	17
3.2 Miten rikolliset toimivat?.....	20
3.2.1 Rikoksen valmisteluvaihe	21
3.2.2 ”Sisäänpääsy”	22
3.2.3 Toiminnallinen vaihe.....	22
3.2.4 Rikoksen toteuttamisvaihe.....	23
3.3 Ennalta estämisen keinot.....	24
4 Rikosoikeudellinen näkökulma	28
4.1 Kiristys.....	28
4.2 Seksuaalirikokset.....	29
4.3 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	30
4.4 Tietomurto	30
5 Tutkimustulokset	31
5.1 Häikäilemätöntä kiristystä taloudellinen hyöty tavoitteena.....	31
5.1.1 Sextortion-rikollinen.....	32
5.1.2 Uhrin manipuloinnissa ja kiristyksessä käytetyt keinot.....	32
5.2 Ennalta estäminen on haasteellista	33
5.3 Useamman rikoksen tunnusmerkistö täyttyy	34
6 Johtopäätökset.....	35
7 Pohdintaa.....	36
7.1 Tutkimuksen luotettavuus	38
7.2 Uudet tutkimusaiheet.....	39
LÄHTEET.....	40

1 Johdanto

Muutama vuosi sitten, työskennellessäni Itä-Uudenmaan poliisin lapsirikostutkinnan ryhmänjohtajana, nosti päätään uusi ilmiö alaikäisiin kohdistuvien rikosten parissa. Lyhyen ajan sisällä tuli esikäsitteltäväksi useita, alaikäisiin poikiin kohdistuneita kiristyksen yrityksiä tai lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikosnimikkeellä kirjattuja rikosilmoituksia. Tekotapa rikoksissa oli sama. Nuoret oli saatu lähettämään itsestään seksuaalinen kuva tai video, josta nuori oli tunnistettavissa. Välittömästi, kun vastapuoli oli saanut kuvamateriaalin haltuunsa, se uhattiin levittää nuoren lähipiirille, mikäli nuori ei maksa vaadittua summaa.

Uusia rikosilmoituksia tuli lyhyen ajan sisällä niin monta, että oli selvää, että kyse ei ole yksittäistapauksista vaan jostain uudesta ilmiöstä. Päädyimme tiedottamaan asiasta tavoitteenamme ennalta estävä vaikutus. Myös Yhdysvaltojen mediat (BBC 2022; The Washington Post 2022) uutisoivat FBI:n välittämää varoitusta samasta ilmiöstä muutamaa kuukautta myöhemmin. Heidän uutisointinsa sisälsi lisäksi sen murheellisen tosiasian, että useampi yhdysvaltalainen nuori oli päätynyt tilanteessa itsemurhaan.

Sosiaalisessa mediassa nuoriin, etenkin tyttöihin, kohdistuvat seksuaalirikokset ovat olleet vuosia jo varsin yleisiä. Historiassa näille rikoksille tyypillistä on ollut, että tyttöjä on houkuteltu ja painostettu lähettämään itsestään seksuaalisia kuvia. Näin tapahduttua, kuvia on pyydetty lisää tai uhria on painostettu seksuaaliseen kanssakäymiseen. Uudesta ilmiöstä poikkeuksellisen teki se, että kaikissa omalle työpöydälle päätyneissä rikosilmoituksissa uhrit olivat poikia. Nuorilta kiristetty summa, noin 200 euroa, on varsin pieni, jos asiaa katsoo aikuisen näkökulmasta, mutta sen verran tuntuva, että harvalta teini-ikäiseltä sellaista rahamäärää löytyy. Ja valitettavasti, useammassakin tapauksessa nuoren kuvaama, yksityinen video levitettiin nuoren lähipiirille sosiaalisessa mediassa. Kyseinen teko on nuorelle haitallinen ja erityisen nöyryyttävä.

Tässä opinnäytetyössä käsiteltävät sextortion-teot tapahtuvat sosiaalisessa mediassa ja sen myötä tämä rikostyyppi ei kunnioita maiden rajoja. Taloudellinen sextortion on uhrien näkökulmasta kiristämistä, seksuaaliväkivaltaa ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä. Tekijä puolestaan tavoittelee itselleen taloudellista etua kiristäen uhria keinoja kaihtamatta.

Nykyisessä Suomen hallitusohjelmassa on tuotu esiin tarve edistää lasten suojelemista seksuaalirikoksilta. Hallitusohjelmassa esitetään, että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ja lasten hyväksikäyttömateriaalia koskevaa sääntelyä tulisi kiristää (Orpon hallituksen ohjelma 2023, 195–196). Sosiaalisessa mediassa lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa viranomaisten mahdollisuus vaikuttaa ennalta estävästi rikoksiin tekijöiden kautta on vähäinen ja rikosten kansainvälisyys muodostaa oman haasteensa rikostutkinnalle. Päätäjien miettiessä sääntelyn kiristämistä, tulisi muiden toimijoiden keskittyä parantamaan edellytyksiä näiden

rikosten tutkimiselle ja ennaltaehkäisylle. Tiedostamalla taustat ilmiön takana ja oppimalla tuntemaan tekijöiden toimintatavat ja motiivit, voisi olla mahdollista löytää keinoja näihin haasteisiin. Opinnäytetyö on julkinen dokumenttianalyysi ja suunnattu poliisin lisäksi myös lastensuojelun työntekijöiden ja eri tukipalveluita lapsille ja nuorille tarjoavien järjestöjen käyttöön ja hyödynnettäväksi.

1.1 Tutkimusaiheen valinnasta

Alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion valikoitui tutkimusaiheeksi työtehtävässä havaitun uuden ilmiön ja siihen kohdistuneen mielenkiinnon heräämisen myötä. Kyseisestä aiheesta ei ole tehty aiemmin opinnäytetyötä Poliisiammattikorkeakoulussa. Hakalan (2024, 14–15) kirjassa *Laadullisen tutkimuksen ABC* todetaan, että tutkimusaiheen valinnassa tulee huomioida kaksi asiaa: ajankohtaisuus ja kiinnostavuus. Kiinnostavuutta tulee arvioida etenkin tutkijan näkökulmasta, jotta motivaatio opinnäytetyön tekemiseen säilyy loppuun asti. Hyvästä opinnäytetyöstä tulisi olla myös hyötyä ja tämän opinnäytetyön tavoitteena olikin, että se voisi tuoda eväitä taloudellisten sextortion-rikosten tutkintaan ja ennaltaehkäisyyn, kun ymmärrys ilmiöstä ja sen taustalla vaikuttavista tekijöistä paranisi.

Vuoden 2022 kesällä Itä-Uudenmaan poliisille alkoi tulla huomattava määrä rikosilmoituksia alaikäisiin poikiin kohdistuvista kiristyksen yrityksistä, joissa tekotapa vaikutti olevan identtinen. Uudesta ilmiöstä päädyttiin tiedottamaan poliisin verkkosivujen kautta 7.9.2022 medialle otsikolla ”Nuoria kiristetty somessa lähettyjen kuvien perusteella”. Useat mediat tarttuivat aiheeseen ja uutisoivat asiasta otsikoiden julkaisujaan seuraavasti: MTV3 7.9.2022: ”Nuoria poikia kiristetty intiimien kuvien välityksellä – poliisi kehottaa harkitsemaan tarkkaan, minkälaisia kuvia someen laittaa”, Iltalehti 7.9.2022: ”Poliisi: Nuoret pojat joutuneet kiristyksen uhreiksi intiimien kuvien takia” ja Yle 7.9.2022: ”Nuoria kiristetty somessa lähetettyjen intiimien kuvien välityksellä – keskustelut käyty pääsääntöisesti englannin kielellä”.

Tässä vaiheessa ei kotimaisessa uutisoinnissa käytetty termiä sextortion. Opinnäytetyön alkuvaiheessa oli ajatuksena löytää sextortion-sanalle jokin hyvä suomenkielinen vastine. Tutkimuksen edetessä kuitenkin mitään yhtä kuvaavaa ja luontevaa suomenkielistä sanaa teolle ei löytynyt; kaikki vaihtoehdot tuntuivat kankeilta tai liian pitkiltä. Ajatus sextortion-termin käyttämisestä alkoi tuntua ainoalta toimivalta vaihtoehdolta ja tukea ratkaisulle haettiin Kielitoimiston ohjepankista, jossa hyvää termiä kuvataan seuraavasti: ”*Termiä on tarkasteltava ja arvioitava aina viestinnän ja käytettävyyden näkökulmasta. Terminä käytettävän ilmauksen tulisi olla merkitykseltään mahdollisimman läpinäkyvä, rakenteeltaan helpokäyttöinen ja sävyltään neutraali*”. Sen lisäksi, että hyvä termi on yksinkertainen ja vaivaton käyttää, tulisi sen olla helppo ääntää, kirjoittaa ja taivuttaa. Kansainvälinen standardisoinnin mukaan omakielinen termi on lainasanaa parempi vaihtoehto, mutta lainasanankaan käyttöä ei tarvitse kokonaan välttää (Kielitoimiston

ohjepankki). Lopulta päädyttiin siihen, että koska kyseessä on globaali ilmiö, niin ei ole väärin käyttää tutkimuksessa tätä kansainvälisesti tunnettua ja käytettyä termiä.

Poliisille tulleita rikosilmoituksia tutkittaessa ilmeni, että tekijät olivat pyrkineet piilottamaan jälkensä hyvin. Saadut vastaukset tiedonsaantipyyntöihin eri palvelutarjoajille osoittivat, että sosiaalisen median tilien ja käyttäjätunnusten luomiseen käytettyjen sähköpostien ja puhelinnumerojen perusteella ei ollut helppoa yksilöidä, missä päin maailmaa tekijä mahdollisesti olisi. Myöskään IP-osoitteet eivät vahvistaneet puhelinnumerojen ja sähköpostien antamaa käsitystä tekijän sijainnista.

1.2 Aiheen tausta ja rajaus

Kansainvälisesti käytetty sana sextortion ei ole uusi termi. Termi on yhdistelmä sanoista *sex* eli seksi ja *extortion* eli kiristys ja termiä on käytetty uutisraporteissa jo vuonna 2010 (Colberg, 2010; Kennedy, 2010; Europol, 2017a, viitattu teoksessa Gavrilovic Nilsson ym. 2019, 55). Viime vuosina sextortion-termi on päätenyt käytettäväksi nimenomaan sellaisissa kiristystapauksissa, joissa uhkauksena on levittää selkeästi seksuaalisia, intiimejä tai nolostuttavia kuvia tai videoita uhrista. Tekijän tarkoituksena on hankkia lisää kuvia, seksuaalisia tekoja, rahaa tai jotakin muuta. (Patchin & Hinduja 2020, 31.)

Sextortion voidaan liittää hakkerointiin, kiristykseen, lasten hyväksikäyttömateriaalin valmistukseen, häirintään, vainoamiseen ja yksityisyyden loukkaamiseen (Wolak ym. 2018, 73). Oikeudellisesti sitä vastoin ei ole olemassa rikosta, jota kutsutaan sextortioniksi. Viranomaiset tutkivat sextortion-tekoja maailmalla useilla eri rikosnimikkeillä (Wittes, 2016; Rajanikanth 2023, 44). Tämä on aivan oikea toimintatapa, koska rikosnimikkeeseen vaikuttaa mm. uhrin ikä, paikallinen lainsäädäntö, miten kiristäminen toteutetaan ja mitä sillä tavoitellaan.

Tutkimuksessa aiheen huolellinen rajaus on tärkeää, jotta tutkimukseen käytettävä aika ja resurssit pysyvät tutkijan hallinnassa (Hakala 2024, 16). Tässä opinnäytetyössä tarkastelun kohteena oli erityisesti sosiaalisessa mediassa tapahtuva rikos, jossa alaikäinen uhri joutuu kiristykseen kohteeksi. Kirittäjä uhkaa levittää uhrin intiimejä seksuaalisia kuvia tämän sosiaalisen median kontakteille, ellei uhri maksa vaadittua rahasummaa. Tutkimuksella pyrittiin luomaan selkeä kuva alaikäisiin kohdistuvasta taloudellisesta sextortionista. Aihe oli rajattu koskemaan vain sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa, alaikäisiin kohdistuvaa taloudellista sextortionia, koska tämä räjähdysmäisesti levinnyt ilmiö oli ajankohtainen ja maailmanlaajuinen uhka sosiaalisessa mediassa aikaa viettäville nuorille.

1.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusongelma on sosiaalisessa mediassa tapahtuva alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion ilmiönä: kuka tai mikä ilmiön taustalla on ja kuinka sitä voidaan ennaltaehkäistä ja torjua. Tutkittava ilmiö on tieteellisessä mielessä uusi ja tutkimustietoa on vähän. Tätä vahvistaa myös Roberta Liggett O'Malley'n ym. (2023) vertaisarvioidussa tutkimuksessaan *Minor-focused sextortion by adult strangers: A crime script analysis of newspaper and court cases* esiintuoma näkemys, jonka mukaan huolimatta siitä, että verkossa tapahtuvan alaikäisten lasten seksuaalisen hyväksikäytön tiedetään olevan yleistä, on olemassa vain vähän empiiristä tutkimusta aikuisista sextortion-rikollisista, jotka kohdistavat tekonsa yksinomaan lapsiin. Myös rikosentekijöiden toimintaa ennen rikosta, sen aikana ja sen jälkeen on tutkittu vähän. Tutkimuksessa todetaan, että ymmärrys rikoksen tekijän motiiveista ja toimintatavasta voisi auttaa viranomaisia sekä verkko-palvelujen tuottajia sextortion-rikosten ennalta estämisessä. (Liggett O'Malley 2023, 781.)

Etsittäessä tutkimusongelmaan ratkaisua, tulee se paloittella tutkimuskysymyksiksi. Paloittelu helpottaa tutkimusprosessia: löytämällä vastaukset tutkimuskysymyksiin, ratkeaa samalla myös tutkimusongelma. Tutkittaessa ilmiötä, joka on uusi, tulee tutkimuskysymysten olla *mitä*-kysymyksiä. *Mitä*-kysymyksillä saadaan vastaus siihen, mistä ilmiössä on kyse ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen. Yksi tutkimuskysymys harvoin riittää tutkimusongelman ratkaisemiseksi, joten tueksi on laadittava tarkentavia apukysymyksiä eli metakysymyksiä. Tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymysten pariin on hyvä palata tarpeeksi usein tutkimusprosessin aikana, jotta tutkimuksen suunta pysyy selkeänä. (Kananen 2017, 60–63.)

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuva alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion on?

Metakysymykset:

1. Onko ilmiön taustalla yksittäinen tekijä vai organisaatio?
2. Millä tavoin rikollinen toimii?

2. Mitä alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortionin ennalta estämiseksi voidaan tehdä?

3. Millä rikosnimikkeillä alaikäisiin kohdistuvaa taloudellista sextortionia tutkitaan Suomessa?

2 Laadullinen tutkimus – dokumenttianalyysi

Tässä osiossa kerrotaan valitusta tutkimusmenetelmästä sekä kuinka tutkimusaineistoa on kerätty ja analysoitu. Viimeisessä kappaleessa kerrotaan dokumenttianalyysin luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä ja kuinka ne on otettu huomioon tässä opinnäytetyössä.

2.1 Tutkimusote

Teoksen *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijan ei tarvitse löytää aihetta, jota kukaan ei olisi koskaan tutkinut, sillä laadullinen tutkimusasetelma on joustava eikä siinä ole tarkoitus testata ennalta asetettua hypoteesia (Puusa & Juuti 2020, kappale 4.1). Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään tarvitse pyrkiä tilastolliseen yleistykseen, vaan sen sijaan tavoitteena on kuvata ja ymmärtää jotain ilmiötä (Anttila 2006, 275). Vaikka tutkimuksen alussa tutkija valitseekin tietyn näkökulman, ei ole lainkaan tavatonta, että hän palaa tarkastelemaan ja muokkaamaan asettamiaan tutkimuskysymyksiä löytäessään tutkimusaineistostaan jotain yllättävää (Puusa & Juuti 2020, kappale 4.1). Räsänen (2005, 10) mukaan tutkimusmenetelmää valitessaan tutkijan on kyettävä hahmottamaan, miten valittu menetelmä, kerätty tutkimusaineisto ja teoria tulevat selvittämään tutkimuksen kohteena olevia ongelmia. Valitut tutkimuskysymykset ohjaavat tutkijaa valitsemaan tutkimukseensa sopivaa aineistoa.

Tieteellisissä tutkimuksissa tutkimusmenetelmät voidaan karkeasti jakaa laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin menetelmiin. Laadullinen tutkimus valitaan silloin, kun ilmiötä ei tunneta ja tutkimuksella pyritään saamaan vastaus siihen, että mistä asiassa on kyse. (Kananen 2017, 32.) Tähän tutkimukseen valikoitui käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen osa-alueista dokumenttianalyysi. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti tutkimusaiheen tuoreus sekä se, että aikaikkuna, jossa opinnäytetyön tuli valmistua, ei antanut mahdollisuutta tutkia asiaa esimerkiksi kyselyin tai haastatteluin.

Anttilan (2006, 202–204) mukaan dokumenttianalyysissä tutkimusaineistoa ei tuoteta itse, vaan käytetään jo olemassa olevaa aineistoa. Dokumenttianalyysi antaa tutkijalle mahdollisuuden kerätä tutkimusaineistoa hyvin erilaisista lähteistä, kuten tieteellisistä tutkimuksista, sanoma- ja aikakauslehtien artikkeleista, asiantuntijahaastatteluista, www-sivuilta, tilastoista ja kirjallisuudesta. Tutkimuksen aineistona eli dokumentteina voidaan pitää kaikkea, mitä kyseisestä aiheesta on kirjoitettu, puhuttu tai jopa kuvattu. Tavoitteena on luoda dokumenttien pohjalta jäsenely ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Ojasalo 2009, 121.) Dokumenttianalyysia tehtäessä kerätty tutkimusaineisto tulee jaotella primaari- ja sekundaarilähteisiin. Primaari- eli alkuperäislähde on autenttinen. Sen alkuperä on todennettavissa ja se on peräisin siltä henkilöltä tai taholta, joka sen on tuottanut. Sekundäärilähteen tiedot ovat peräisin jostakin toisesta lähteestä,

ja mitä useamman välikäden kautta tieto on kulkenut, sitä huolellisempi tulee olla lähdekritiikissä. (Anttila 2006, 204.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusaineisto koostui hyvin erilaisista dokumenteista. Aineistossa oli sekä vertaisarvioituja tutkimuksia että lehtiartikkeleita ja kaikkea siitä väliltä. Hyvin erilaisten lähteiden käyttö on yksi dokumenttianalyysimenetelmän heikkouksista, sillä haasteena on löytää olennaisimmat dokumentit tarjonnasta ja sellaisen aineiston joukosta, joka on mahdollisesti tuotettu ihan muuta tarkoitusta varten (Anttila 2006, 203–204). Käytettäessä dokumentteja tieteellisessä tutkimuksessa, tulee niiden sisältöön suhtautua kriittisesti ja miettiä ovatko ne objektiivisia; mitä tarkoitusta varten ylipäätään kyseinen dokumentti on luotu (Kananen 2017, 121).

2.2 Aineiston keruu ja analyysimenetelmä

Alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion nykyisessä mittakaavassa oli varsin tuore ilmiö, joten ennen tutkimuksen aloittamista ei pystytty arvioimaan, että mitä ja minkälaista lähdemateriaalia siitä oli löydettävissä. Suurimpana huolena oli, että ilmiöstä ei olisi ehtinyt valmistua vertaisarvioituja tieteellisiä tutkimuksia, jotka lähdemateriaalina käytettynä vankistaisivat tutkimuksen tuloksia luotettavammiksi. Vertaisarvioidun tutkimuksen merkitystä kuvaa Tieteellisen seurain valtuuskunnan verkkosivuilta löytyvä vertaisarviointi -termin määritelmä: ”*Vertaisarviointi on tieteen oma laadunvarmistuskeino*”. Se on menettely, jossa tutkimustuloksia julkaiseva taho pyytää vähintään kahta tieteenalan asiantuntijaa suorittamaan ennakoarvioinnin julkaistavaksi tarjotun materiaalin tieteellisestä julkaisukelpoisuudesta. Vertaisarvioinnissa asiantuntijat arvioivat aineiston kattavuutta, teoreettisen viitekehyksen hallintaa, tutkimuksen toteutuksen luotettavuutta ja tarkkuutta, sekä saatujen tulosten uutuusarvoa suhteessa aiempiin tutkimuksiin. (Tieteellisen seurain valtuuskunta.)

Tässä tutkimuksessa ennen tutkimuksen aloittamista työtehtävien myötä oli muodostunut jonkinlainen käsitys, mistä alaikäisiin kohdistuvassa taloudellisessa sextortionissa olisi kyse. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* tuodaan esiin, että tutkijan onkin mahdollista käyttää tutkimustyönsä tukena näitä ns. työhypoteeseja, jotka ovat muodostuneet esiymmärryksen, omien kokemusten ja aiemmin saadun tiedon myötä. Nämä työhypoteesit ohjaavat tutkijaa tiedonhaussa ja tulevat todennäköisesti vaikuttamaan myös tutkimuksen lopputulokseen, sillä tutkijan oma ymmärrys ilmiöstä vaikuttaa tutkimusasetelmaan. (Puusa & Juuti 2020, kappale 4.1.)

Tutkimuksessa käytetty aineisto koostui tieteellisistä tutkimuksista, ulkomaisista ja kotimaisista uutisartikkeleista sekä viranomaisten ja yksityisten tahojen tiedotteista ja tilastoista. Tutkimusaineisto sisälsi sekä laadullisia että määrällisiä dokumentteja ja aiheesta löytyi myös aiemmin tehtyjä tutkimuksia, joista kerrotaan Tutkimusaineiston esittely -osiossa. Aineistoa kerättiin tekemällä hakuja Googlessa, Google Scholarissa, Finna ja Finna+ -tietokannoissa sekä ESBCO

Discovery Servicessa. Hakuja tehtiin myös kotimaisten ja ulkomaisten viranomaisten sekä internetissä lasten suojelua edistävien tahojen sivustoilta. Hakusanoina käytettiin sextortion, sexual extortion, financial sextortion, teenager, seksikirstytys ja alaikäinen. Rikosoikeudelliseen osioon käytettiin lähteenä rikoslakia, hallituksen esityksiä ja rikosoikeudellisia teoksia. Etukäteen aineistohakua aloittaessa ei hakuuehtoihin tehty mitään jyrkkiä rajoituksia hakusanoja lukuun ottamatta, jotta saataisiin käsitys siitä, minkälaista materiaalia ylipäätään oli tarjolla.

Aineistoa pyrittiin keräämään monipuolisesti eri lähteistä, painottaen mahdollisimman tuoreita artikkeleita ja julkaisuja. Uusimmista julkaisuista, jotka sisälsivät vuodesta 2022 eteenpäin kerättyä tietoa, alkoi löytyä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Dokumenttianalysissa se, mitä tutkija hyödyntää aineistosta, riippuu tutkimuskohteesta ja tutkimusongelmasta. Samasta aiheesta eri aikoina kirjoitetut dokumentit voivat paljastaa, miten ilmiö on ajan myötä kehittynyt ja millaiset ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet kehitykseen. (Kananen 2015, 158.) Tutkimuksen kohteena olevassa ilmiössä tapahtuneen muutoksen osoittamiseksi aineistoon sisällytettiin myös joitakin vanhempia dokumentteja.

Tutkimusaineistohakuja tehdessä löydettyjen dokumenttien osalta tehtiin karsintaa jo alkuvaiheessa ja hylättiin lukuisia artikkeleita ja tutkimuksia, joiden sisällöstä ei hakusanaosumista huolimatta löytynyt vastausta tutkimuskysymyksiin. Osa löytyneestä aineistosta päättyi hylkäykseen, mikäli julkaisu olisi pitänyt ostaa. Hylkäykseen päätyivät myös dokumentit, jotka oli julkaistu jollakin muulla kielellä kuin suomi tai englanti. Tämä siksi, että dokumenttien kääntämisessä käytettiin apuna tekoälyä ja käännöspalvelimia, ja rajatessa dokumentit näihin kieliin, voitiin lukemalla itse alkuperäinen tutkimus tarvittaessa varmistua siitä, että dokumentin sisältö oli ymmärretty oikein.

Alustavan karsinnan jälkeen tutkimusaineisto käytiin läpi ja teemoiteltiin tutkimuskysymysten mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Yksi dokumentti saattoi tarjota vastauksia useisiin tutkimuskysymyksiin, jolloin sama dokumentti liitettiin useampaan teemakokonaisuuteen. Teoksen *Laadullisen tutkimuksen ABC* mukaan teemoittelu on tutkimusaineiston karkeaa ryhmittelyä. Aineiston toistuva lukeminen auttaa tutkijaa tunnistamaan keskeisiä teemoja, mikä on eräänlaista pohjatyötä myöhemmälle analysoinnille. (Hakala 2024, 102–103.)

Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymysten mukaan jaoteltu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmin. Tämä menetelmä sopii hyvin strukturoimattoman aineiston analysointiin. Sen tavoitteena on tuottaa tiivistetty kuvaus ilmiöstä säilyttäen kuitenkin kaikki oleellinen tieto. Tältä pohjalta tutkijan tulisi pystyä tekemään tutkimustuloksistaan hyvin perusteltuja johtopäätöksiä. (Sarajärvi & Tuomi 2017, kappale 4.4.) Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa dokumenteista karsitaan pois epäolennainen tieto (Sarajärvi & Tuomi 2017, kappale 4.4.3). Käytännössä tämä tapahtui olennaisen tiedon korostamisella dokumenteista. Kullakin tutkimuskysymyksellä oli oma värinsä, jolla siihen liittyvä tieto merkittiin. Näin dokumentti säilyi eheänä ja kontekstiin, josta tieto

oli poimittu, oli tarvittaessa helppo palata. Värikoodattu aineisto ryhmiteltiin tutkimuskysymysten mukaisesti kokonaisuuksiin ja koottiin lukuun 3, Tutkimuksessa käytetty aineisto, ja jaoteltiin tutkimuskysymysten mukaisesti kappaleisiin.

Aineiston keruun aikana tuli lopulta vastaan hetki, jolloin alkoi näyttää siltä, että aineistoa on kerätty riittävästi. Jotta tähän tilanteeseen päästään, on aineiston keruun aikana tehtävä jatkuvaa arviointia, vastaako kerätty aineisto tutkimuskysymyksiin vai tarvitaanko vielä lisää tietoa, ja jos tarvitaan, niin minkälaista (Kananen 2015, 138). Myös eri lähteistä saatava tieto alkoi toistaa itseään. Tätä kutsutaan saturaatioksi eli kylläntymiseksi. Tämä on kvalitatiivisessa tutkimuksessa yksi luotettavuuden vahvistamiskeino. Uutta aineistoa on tarpeen ottaa tutkimukseen mukaan vain, mikäli sen myötä saadaan tutkittavasta asiasta lisätietoa. Mikäli aineistojen sisällöt alkavat toistaa itseään, on aineiston keruussa saavutettu kylläntymispiste ja voidaan todeta, että lisädokumenttien kerääminen ei tule enää vaikuttamaan tutkimustulokseen. (Kananen 2017, 179.) Tässä tutkimuksessa haasteeksi aineiston keruussa muodostui se, että viikoittain ilmestyi asiaan liittyviä, uusia mielenkiintoisia artikkeleita. Lopulta piti tehdä päätös, että tutkimusaineistoon ei oteta enää uutta materiaalia.

2.3 Dokumenttianalyysin luotettavuus perustuu lähdekritiikkiin

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto kerättiin hyvin erilaisista lähteistä, joten lähdekritiikillä oli erityisen tärkeä rooli tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on iso vastuu tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkimuksen luotettavuutta tulee tarkastella koko prosessin ajan ja tarkastelu tulee kytkeä omaan työhön. Jos luotettavuutta aletaan tarkastella vasta prosessin loppuvaiheessa, on riskinä, että tutkija huomaa, että tutkimustyötä ei olekaan tehty tieteen sääntöjen mukaan. Tällöin jää epäily tutkimustulosten oikeellisuudesta ja sitä myötä tutkimusta ei voida pitää luotettavana. (Kananen 2015, 342–343.)

Tutkija tekee päätökset mitä ja miten tutkitaan, mitä aineistoa tutkimuksessa käytetään ja miten se analysoidaan. Luotettavuuden kivijalka on riittävä dokumentaatio, jonka avulla tutkijan ratkaisuja voidaan tarkastella. Laadullisen tutkimuksen yleiset luotettavuuskriteerit ovat: informaatin vahvistus, vahvistettavuus, dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, saturaatio ja aikaisemmat tutkimukset. (Kananen 2017, 176.)

Lähdekritiikin arviointi on olennaista dokumenttianalyysissä ja lopullisen työn luotettavuuden tarkastelussa (Anttila 2006, 204). Lähteiden luotettavuutta arvioitaessa tulee osoittaa, kuka on laatinut dokumentin ja mihin tarkoitukseen. Mitä informaatiota se sisältää ja kenelle se on suunnattu? Onko tutkittu oikeaa asiaa? Saataisiinko sama tulos, jos tutkimus toistettaisiin? Ja ylipäätään, onko käytetty aineisto ollut kattava? (Anttila 2006, 204–205.)

Aineistoa etsiessä löytyi asiaa koskevia dokumentteja ja kirjoituksia, joiden luotettavuudesta ei voitu olla varmoja. Näitä olivat esimerkiksi sanomalehdissä olevat artikkelit. Toisaalta osa artikkeleista oli esimerkiksi uhrien tai heidän perheiden kertomuksia, joten niitä voitaisiin pitää primärlähteinä. Luotettavuus jäi kuitenkin heikoksi, koska niiden alkuperää ei pystytty varmentamaan. Aineiston luotettavuutta pohdittaessa tulee myös ottaa huomioon, että artikkelin kirjoittajan omat kokemukset tai mielipiteet ovat voineet vaikuttaa artikkelin sisältöön (Anttila 2006, 204).

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä eli tehtäessä sama tutkimus uudelleen, saataisiin sama tulos. (Kananen 2015, 343.) Validiteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että on tutkittu oikeita asioita (Kananen 2017, 175).

3 Tutkimuksessa käytetty aineisto

Tutkimuksista ja dokumenteista kerätty aineisto on jaoteltu omiin tutkimuskysymysten ja apukysymysten mukaisesti kappaleisiin ja samasta lähteestä peräisin olevia tietoja löytyy yhdestä tai useammasta kappaleesta. Aineiston esittelyssä lähdetään liikkeelle termeistä ja vähitellen kappale kappaleelta pureudutaan syvemmälle ilmiöön. Aineisto koostuu kahdeksasta vertaisarvoidusta tutkimuksesta, kolmesta muusta tutkimuksesta, kymmenestä lehtiartikkelista, viiden kolmannen sektorin toimijan tuottamista raporteista tai datasta sekä viiden, eri puolilla maailmaa toimivien lainvalvontaviranomaisten tiedotteista. Rikosoikeudellinen näkökulma rakentuu rikoslain ja kahden tuoreen oikeuskirjallisen teoksen varaan.

3.1 Sextortion

Sextortion oli mainittu useissa tutkimuksissa ja perustaksi tuoreemmalle aineistolle kyseisestä termistä on lukijan hyvä saada kuva, miten tutkijat ovat sitä tutkimuksissaan kuvailleet. Tässä osiossa esitelty aineisto on pääosin luotettavina pidettäviä vertaisarvioituja tutkimuksia lukuun ottamatta tutkimusta Trends in Financial Sextortion. Tässä osiossa avataan myös muutamia aiheeseen liittyviä käsitteitä, jotka toistuvat myöhemmässä tekstissä tai jotka ovat hyvä ylipäättään aiheen tiimoilta tietää.

Vertaisarvioidun tutkimuksen *Sextortion Among Adolescents: Results From a National Survey of U.S. Youth* mukaan sextortionista eli seksuaalisesti pakotetusta kiristyksestä tulee helposti mieleen tilanteet, joissa joku, mahdollisesti valta-asemassa oleva käyttää valtaansa ja uhkauksia keinona saada alisteisessa asemassa olevalta henkilöltä seksuaalisia palveluksia. Tämä onkin yksi sextortionin tekemuodoista, mutta nykypäivän tilanne on kuitenkin se, että sextortion kukoistaa sosiaalisen median kanavissa. Se on erottamattomasti yhteydessä älypuhelimien, sosiaalisen median, digitaalisten valokuvien ja videoiden räjähdysmäiseen kasvuun ja läsnäoloon

nykynuorten elämässä. (Lenhart ym. 2015; Madden ym. 2013, viitattu teoksessa Patchin & Hinduja 2020, 31).

Vertaisarvioidussa tutkimuksessa *Exploring Online Sextortion* todetaan, että seksuaalisilla kuvilla ja tiedoilla kiristäminen ei ole uusi ilmiö maailmassa. Internetin kehitys ja sosiaalisen median laaja käyttö ovat kuitenkin mahdollistaneet tekijöille verrattain helpon keinon löytää aina vain uusia uhreja ja mahdollisuuden kerätä tietoja esimerkiksi uhrien perheestä, ystäväistä ja kouluista ilman, että tekijältä edellytetään suurtakaan tietoteknistä osaamista. Uhrit tarjoavat omilla sosiaalisen median tileillään suuren määrän tietoa itsestään ja lähipiiristään, ja tietoja hyödyntämällä tekijät saavat otteen uhristaan. (Liggett 2019, 46.)

Danielle K. Citronin vertaisarvioidussa artikkelissa *Sexual Privacy* (2019, 1915–1916) todetaan, että sextortionissa uhri menettää seksuaalisen yksityisyytensä, millä voi olla vaikutusta hänen kykyynsä luottaa ihmisiin myöhemmin. Uhkauksella levittää seksuaaliset kuvat ja videot, tekijä riistää uhrilta kontrollin omaan seksuaaliseen yksityisyyteen. Uhria voidaan myös painostaa vaikeeseen tilanteeseen uhkauksella satuttaa vielä enemmän, mikäli hän kertoo asiasta kenellekään.

Sextortionissa tekijän vaatimukset voivat vaihdella vaatimuksista seksuaalisiin tekoihin ja hyväksikäyttösuhteeseen osallistumisesta taloudellisen hyödyn tavoitteluun. Tekijät käyttävät samankaltaisia keinoja vaikkakin eri motiiveista. Aiheesta tehdyt tutkimukset osoittavat, että yksityisten kuvien levittämisen kohteeksi joudutaan tavanomaisesti entisten tai nykyisten romanttisten kumppanien toimesta. (Patchin & Hinduja 2020, 42–44.) Kuitenkin ihan viimeaikaisimmat kansainväliset raportit viranomaisilta ja voittoa tavoittelemattomilta järjestöiltä osoittavat, että taloudellinen sextortion on lisääntynyt huomattavasti viimeisten viiden vuoden aikana. Teknologiayritys Thornin raportin *Trends in Financial Sextortion* mukaan teot kohdistuvat pääasiassa aikuisiin miehiin ja teini-ikäisiin poikiin, ja toimintaa pyörittävät ulkomailla toimivat rikollisryhmät. (O’Gorman ym. 2024, 6.) Reddit-dataa koskevan tutkimuksen mukaan taloudellinen sextortion kohdistuu 98 % miehiin ja poikiin (O’Gorman ym. 2024, 11).

Liggettin (2019, 48) mukaan sextortion on vuorovaikutusrikos, joka tapahtuu uhrin ja tekijän välillä. Nykyisin sextortion määritellään seksuaalisten, intiimien kuvien uhatuksi levittämiseksi ilman uhrin suostumusta, missä uhkauksella levittää uhrin kuvia, pyritään saamaan tämä toimimaan tekijän vaatimalla tavalla. Tyypillisimmin uhrilta vaaditaan lisää seksuaalista materiaalia, pyydetään seksuaalisia palveluja tai edellytetään maksamaan tietty rahasumma. Mikäli uhri kieltäytyy toimimasta vaaditulla tavalla, uhkaa tekijä jakaa hallussaan olevan materiaalin uhrin lähipiirille (Patchin & Hinduja 2020, 31).

Patchinin & Hindujan (2020, 33) mukaan sextortionissa tekijä pyrkii yksityisesti kiristämään uhriltaan jotain haluamaansa ja mikäli uhri myöntyy vaatimukseen, luvataan olla julkaisematta nöyryyttävä video tai kuva. Tämä poikkeaa toisesta sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta intiimien

videoiden tai kuvien levittämisestä eli kostopornosta (revenge porn) sillä, että kostopornossa materiaali julkaistaan tarkoituksena nöyryyttää uhria julkisesti. Kostopornossa osapuolet tuntevat yleensä toisensa ja koska teot tulevat mahdollisesti ulkopuolisten tietoon, se on saanut päättäjiä ja suuren yleisön huomion puoleensa.

Piilorikollisuudeksi tulkitaan teot, joita ei ilmoiteta viranomaisille ja jotka näin ollen jäävät tilastojen ulkopuolelle. Sextortionia voidaan pitää piilorikollisuutena, koska tutkimusten mukaan valtaosa uhreista ei ilmoita tapahtuneesta. Sextortion on tavallaan onnistunut välttämään julkisen huomion, johtuen todennäköisimmin siitä, että monet uhrin haluavat itsekin pitää asian salassa. (Wittes ym. 2016, 4.)

Sextortionilla saattaa olla osuutensa myös lasten CSAM-materiaalin tuottamiseen. Internet Watch Foundation tutki ja analysoi 3803 CSAM-kuvaa ja videota vuonna 2015. Havaittiin, että yli 85 prosenttia alle 15-vuotiaiden kuvista oli luotu web-kameroilla ja tallenteilla lapset olivat omassa kodissa yksin. On siis mahdollista, että sextortionin kautta haltuun saadut kuvat päätyvät myös CSAM-verkoston. (O'Malley ym 2023, 782.)

Cassandra Cross tutkimusryhmineen on tutkinut romanssihuijausten ja sextortion yhteyttä. Tutkimuksessa käytetty aineisto on vuosilta 2018–2019 ja otospopulaatio oli pääosin Australiasta. Vaikka tämä tutkimus ei kohdistunutkaan alaikäisiin, niin mielenkiintoista oli tekijöiden keinot uhrien etsimisessä ja tekojen seuraukset uhreille. Crossin ym. vertaisarvioidun tutkimuksen *To pay or not to pay: An exploratory analysis of sextortion in the context of romance fraud* (2023) mukaan sextortion voi tapahtua kaikentyyppisissä uhri- ja/tai tekijäsuhteissa, mutta se poikkeaa muista sosiaalisessa mediassa tapahtuvista seksuaalisiin kuviin liittyvistä teoista siten, että aikuiset miehet ovat pääasiallinen kohderyhmä. Tutkimuksessa selvitettiin käyttävätkö romanssihuijauksia tekevät rikolliset myös sextortionia yhtenä keinona hyötyä uhrista taloudellisesti. Tutkimuksen mukaan tekijät käyttivät monenlaisia deittisivustoja ja -sovelluksia sekä sosiaalisen median alustoja yhteyden luomiseksi uhreihin. Uhrin, jotka ilmoittivat joutuneensa kiristetyksi, olivat todennäköisimmin menettäneet henkilökohtaisia tietojaan kuin kokeneet taloudellista vahinkoa. Lisäksi ilmoituksen tehneet olivat todennäköisimmin nuoria ja/tai miehiä. Teot vaikuttavat taloudellisten seurausten lisäksi moniin uhrin elämän osa-alueisiin, kuten fyysisen terveyden heikkenemiseen, psykologisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin heikkenemiseen, parisuhteeseen, työttömyyteen, kodittomuuteen ja äärimmäisissä tapauksissa itsemurhaan ja/tai itsemurha-ajatuksiin.

CSAM – Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevää materiaalia, joka sisältää kuvia, videoita, suoratoistoa ja muuta materiaalia, joka kuvaa lapseen kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa. Sisältyy myös materiaali, joka esittää lasta seksuaalisesti vihjailevalla tai eksplisiittisellä tavalla joko osittain pukeutuneena tai alastomana. (www.mielenterveystalo.fi)

GROOMING – Tarkoittaa lapsen houkuttelemista ja valmistelemista seksuaalista kanssakäymistä varten. Se sisältää osapuolten välisessä yhteydenpidossa käytetyt sanat, teot ja eleet, joiden avulla hyväksikäyttäjät pyrkii häivyttämään normaalin ja epänormaalin välistä rajaa, suostuttelee ja taivuttelee lasta suostuvaiseksi hyväksikäyttösuhteeseen. (Lampainen 2011, 10; Laitinen 2007, 33.)

IBSA – Kuvapohjainen seksuaalinen hyväksikäyttö: alastonkuvien tai seksuaalisten kuvien ottamista ja/tai levittämistä ilman henkilön suostumusta (Gassó ym. 2022).

NCMEC – The National Center for Missing & Exploited Children, Yhdysvaltain suurin ja vaikutusvaltaisinkin lastensuojelujärjestö, joka toimii yhdessä perheiden, uhrien, yksityisen sektorin, lainvalvontaviranomaisten ja yleisön kanssa tavoitteena estää lapsikaappaukset, palauttaa kadonneet lapset koteihinsa. NCMEC tarjoaa myös palveluita lasten seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi ja torjumiseksi. (NCMEC 2024.)

3.1.1 Kuinka alaikäinen päätyy sextortionin uhriksi?

Tämän päivän nuoret viettävät sosiaalisessa mediassa paljon aikaa. Siellä ylläpidetään ja luodaan kaverisuhteita sekä seurataan tuttuja ja tuntemattomien julkaisuja. Sen avulla myös uudet ilmiöt, sekä hyvät että huonot, tavoittavat nuoret ympäri maailman nopeasti. Rikolliset ovat aina virittäneet verkkonsa sinne, missä uhreja on eniten ja helppoiten saatavilla ja missä valvonta on heikointa. Kriminologiassa rutiinotoimintojen teoriassa perusajatuksena on, että rikos mahdollistuu, kun motivoitunut tekijä kohtaa sopivan uhrin valvomattomassa tilassa (Kivivuori ym. 2018, kappale 6.5). Tämä on mahdollisesti yksi syy, miksi sextortion-rikollisuus kohdistuu erityisesti nuoriin.

FBI:n lapsiin kohdistuvien väkivaltarikosten tiedusteluyksikön päällikkö Kevin Gutfleish kertoi Sheriff and Debuty- lehden artikkelissaan *Sextortion affecting thousands of American children* lasten luottavaisuudesta verkossa. He haluavat omalle somekanavalleen ”ystäviä” ja seuraajia mahdollisimman paljon, minkä vuoksi seuraamispyynnöt hyväksytään kepeästi myös tuntemattomilta henkilöiltä. Tekijät hyödyntävät nuorten luottavaisuutta: avointa omien tietojen, kuvien sekä seuraajatietojen jakamista. Nuoren some-tililtä saatujen tietojen perusteella tekijät löytävät uusia uhreja sekä välineet kiristyksen toteuttamiseksi. (Gutfleish 2017, 74.)

Taloudellisessa seksikiristyksessä ei ole tarkoituksena taivutella uhria seksuaaliseen kanssakäymiseen, vaan saada uhrista niin intiimiä ja yksityistä materiaalia, jonka julkaisemisen uhri haluaa estää keinolla millä hyvänsä. Materiaalin päätyminen muiden tietoon on nuoresta niin häpeällistä tai ahdistusta aiheuttavaa, ja hän saattaa kokea, että hänellä ei ole muita vaihtoehtoja kuin noudattaa vastapuolen vaatimuksia. (Lampainen 2011, 10.)

Nuorten tarvetta pitää tapahtunut salassa vahvistaa Wolakin ym. (2017) tekemä tutkimus, josta ilmenee, että noin puolet alaikäisistä seksuaalirikosten uhreista eivät kerro asiasta lähipiirilleen. Uhrit ilmoittivat syyksi, että ovat olleet tapahtuneesta liian nolostuneita tai häpeissään tai ovat ajatelleet joutuvansa vaikeuksiin, jos kertoisivat asiasta. Niistä uhreista, jotka kertoivat tapahtuneesta, vain noin kolmasosa kertoi omalle vanhemmalleen. Noin joka viides alaikäinen haki apua verkkosivuilta ja vain joka kahdeksas ilmoitti asiasta poliisille. (Wolak ym. 2017, 76)

3.1.2 Uusi ilmiö nostaa päätään

Mentäessä lähes 10 vuotta taaksepäin, vuonna 2017 Itä-Suomen poliisilaitokselta rikoskomisario Heikki Mansikka-aho kertoi Ilta-Sanomille internetissä tapahtuvasta seksuaalisilla kuvilla ja videoilla tapahtuvista kiristyksistä. Rikostutkinnassa oli selvinnyt, että ulkomaalaiset naiset olivat houkutelleet aikuisia miehiä seksuaalissävytteisiin keskusteluihin, jonka aikana miehiä oli pyydetty riisuuntumaan nettikameralle ja tapahtuma oli tallennettu. Tallennetut videot ja keskustelut uhattiin jakaa uhrin lähipiirille, mikäli uhri ei maksa kiristäjän vaatimaan rahasummaa. Kiristetyt rahasummat olivat olleet useita tuhansia euroja. Kyseisessä artikkelissa tuotiin esiin myös Euroopassa havaittu voimakkaasti kasvanut ilmiö nuoriin kohdistuvasta, seksuaalisten kuvien avulla tapahtuvasta kiristämisestä. Artikkelin mukaan 84 % ilmi tulleista tapauksista kohdistui tyttöihin, mutta jo silloin oli havaittu, että pojilta vaadittiin useimmiten rahaa verrattuna tyttöihin, joilta puolestaan edellytettiin lisää seksuaalista materiaalia. (Hujanen 2017.)

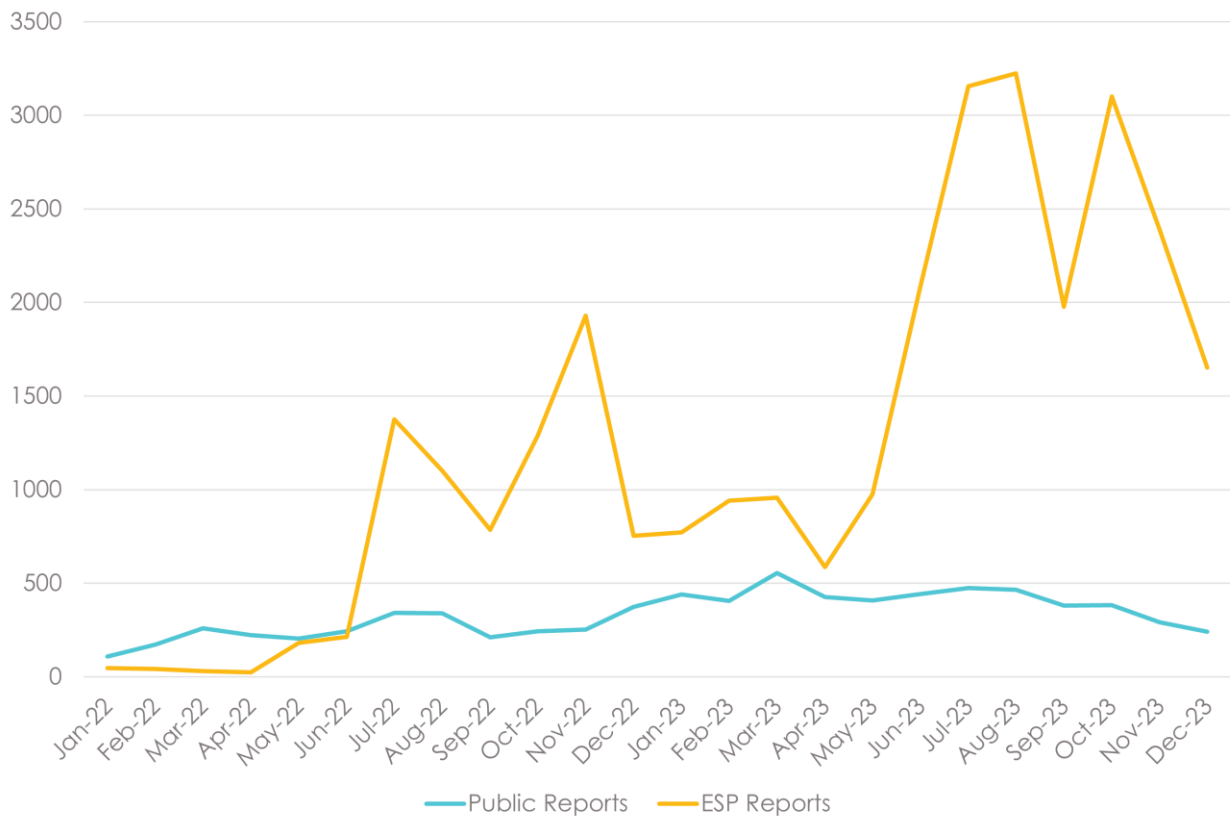
Syyskuussa vuonna 2021 FBI:n Internet Crime Complaint Center (IC3) varoitti seksuaalirikollisuutta koskevien ilmoitusten suuresta kasvusta. Heinäkuusta 2021 lähtien FBI oli saanut yli 16 000 ilmoitusta, joissa uhreja oli kiristetty lähettämään rahaa, jotta heidän intiimejä, seksuaalisuutta sisältäviä videoita ei jaeta uhrin sosiaalisen median kontakteille. Yhteenlaskettuna uhrien taloudelliset tappiot olivat olleet yli 8 miljoonaa dollaria. Ilmoituksen tehneet uhrit ovat olleet silloin pääasiallisesti 20–39-vuotiaita aikuisia. (FBI 2021.)

Syksyllä 2022 eri viranomaistahot ympäri maailman alkoivat tiedottaa alaikäisiin poikiin kohdistuvasta taloudellisesta sextortionista. Suomessa Itä-Uudenmaan poliisilaitos tiedotti havaitsemastaan ilmiöstä syyskuussa 2022. FBI varoitti samasta asiasta joulukuussa 2022 (Drenon 2022). Helmikuussa 2023 lainvalvontaviranomaiset Yhdysvalloista, Kanadasta, Australiasta, Uudesta-Seelannista ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta julkaisivat yhteisen varoituksen uudesta nousevasta ongelmasta. *”Taloudellinen sextortion ei uhkaa vain lapsiamme ja yhteiskuntaamme vaan se on maailmanlaajuinen kriisi, joka vaatii kaikkien huomion”*, FBI:n johtaja Christopher A. Wray sanoi varoituksessa. Sextortion-tapausten merkittävä kasvu sai lainvalvontaviranomaisten huomion heräämään ja on päädytty perustamaan uusia ryhmiä tutkimaan näitä nimenomaisia tapauksia. (Moody, 2023.)

Vuonna 2023 NCMEC:n julkaisi tiedotteen *Financial sextortion "a growing crisis"*, jossa todetaan taloudellisen sextortionin kohdistuvan pääasiassa teini-ikäisiin poikiin, koska tämä on se nopein ja helpoin keino saada rahaa. Pojat erehdytetään uskomaan, että ovat tavanneet sosiaalisessa mediassa viehättävän tytön ja intiimin kuvan tai videon voi lähettää luottamuksella. Luottamusuhteen rakentamista voidaan pitää groomingin kaltaisena tekona, nuorta houkutellessaan ja erehdytetään luottamaan vastapuoleen ja kuvaamaan itsestään seksuaalista materiaalia. (Davis 2023.)

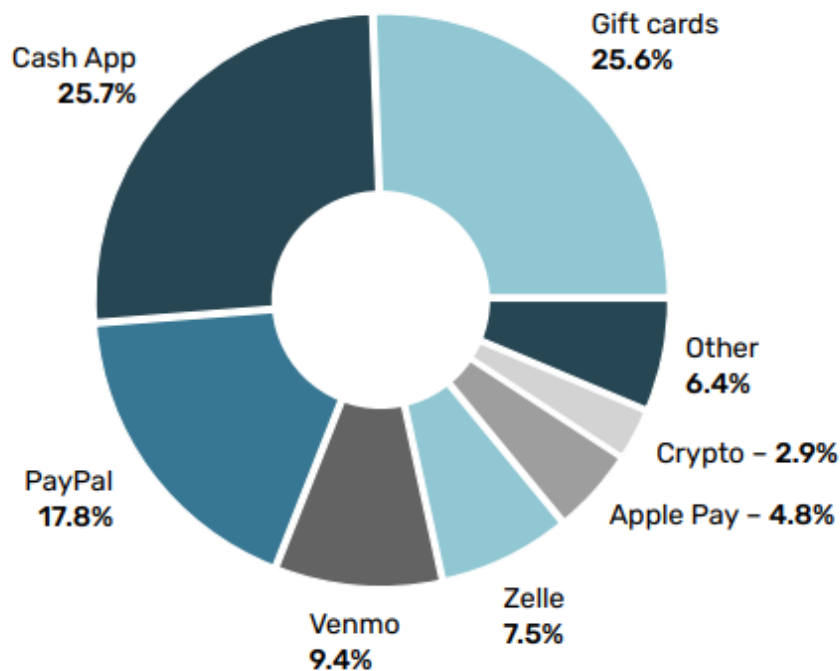
Ajallisesti alaikäisiin poikiin kohdistuvista sextortion-tapauksista alkoi tulla ilmoituksia koronaviruspandemian loppupuolella. Aikana, jolloin valtiot luopuivat viimeisistäkin rajoituksistaan. Prashanthi Rajanikanthin tutkimuksessa *The Cyber Pandemic: Exploring the Financial Sextortion of Young Males* (2023) selvitettiin syitä nuorten miesten alttiudelle joutua taloudellisen sextortionin uhriksi. Tutkimuksessa todettiin, että koronaviruspandemian leviämisen estämiseksi tehdyt sosiaaliset rajoitukset ja sulut vaikuttivat merkittävästi siihen, että ihmisistä tuli yhä kyberkeskeisimpiä, kun sosiaalinen media tarjosi väylän ylläpitää ja luoda uusia ihmissuhteita. Rajanikanthin tutkimuksen mukaan nuorten miesten alttiutta päätyä taloudellisen sextortionin uhriksi selittää mm. valvoton someympäristö, online-pelaaminen ja tottumus vuorovaikutukseen tuntemattomien pelaajien kanssa, osallistuminen seksuaalissävytteisiin viestittelyihin sekä sovellusten käyttäminen omiin seksuaalisiin tarkoituksiin. (Rajanikanth 2023, 43–46.)

Huhtikuussa 2024 NCMEC julkaisi ensimmäistä kertaa alaikäisiin kohdistuneista taloudellisista seksikiristys tapauksista kokoamansa raportin. Sen mukaan kyseisten tapausten määrä oli 10731 vuonna 2022. Vuonna 2023 ilmoitettujen tapausten määrä nousi 26718:een. Eli raportoitujen tapausten määrä oli 2,5-kertaistunut vuodessa. (Henderson Vaughan 2024.) Raportoidut tapaukset on havainnollistettu kuvassa 1. Diagrammissa näkyy vuosien 2022 ja 2023 kuukausittaiset tilastot. Luonnollisten henkilöiden tekemien ilmoitusten määrä vaihtelee koko ajanjaksolla muutamasta sadasta reiluun 500 ilmoitukseen, kun taas teknologiayritysten tekemät ilmoitukset tekevät tilastossa merkittävät piikit ylöspäin kesän ja syksyn aikana vuosina 2022 ja 2023. Diagrammin mukaan teknologiayritysten tekemien ilmoitusten määrä oli tiettyinä ajanjaksoina moninkertainen verrattuna luonnollisiin henkilöihin. Vuonna 2022 tammikuusta kesäkuuhun yksityisten henkilöiden tekemien ilmoitusten määrä oli ollut suurempi kuin teknologiayritysten.

Kuva 1: NCMEC:lle ilmoitetut sextortion-tapaukset tammikuusta 2022 joulukuuhun 2023. Sininen viiva kuvaa luonnollisilta henkilöiltä tulleita ilmoituksia ja keltainen viiva sähköisiä palveluja tarjoavilta yrityksiltä tulleita ilmoituksia. (Henderson Vaughan 2024.)

Liittovaltion tutkintaryhmien viranomaiset olivat selvittäneet, että sextortion-rikollisten jäljet johtavat lähes aina Länsi-Afrikan valtioihin, erityisesti Nigeriaan ja Norsunluurannikolle. Näistä kahdesta valtiosta on tehty merkittävä osa teini-ikäisiin kohdistuneista sextortion-iskuista. Tekojen oli todettu kohdistuvan pääasiassa englantia puhuviin nuoriin ja noin 90 % uhreista oli 14–17-vuotiaita poikia. Instagram ja Snapchat olivat yleisimmin käytetyt sosiaalisen median alustat rikoksen toteuttamisessa, mutta tekijät käyttivät myös niin kutsuttuja ”päästä päähän” salattuja viestisovelluksia, joihin jollakin toisella alustalla aloitettu viestikeskustelu pyrittiin ohjaamaan. Rikoksenteijät vaativat erilaisia maksutapoja, kuten tilisiirtoja, lahjakortteja ja jopa kryptovaluuttaa. (O’Gorman 2024, 22; Henderson Vaughan 2024.) Thornin tutkimuksessa oli havainnollistettu ympyrädiagrammilla (Kuva 2), mitä maksualustoja sextortion-tapauksissa käytetään rahansiirroissa. Lahjakortit (25,6 %), Cash App (25,7 %) ja PayPal (17,8 %) kattoivat melkein 70 % käytetyistä maksutavoista.

Kuva 2. Ympyrädiagrammi on Thornin tutkimuksesta ”Trends in Financial Sextortion”. Se kuvaa eri maksualustojen osuutta kaikista tutkimuksessa analysoiduista kiristystapauksista. (O’Gorman ym. 2024, 22.)

Network Contagion Research Institutun (NCRI) uhkatiedusteluraportin mukaan yksi suuri syy taloudellisen sextortionin valtavalle kasvulle oli länsiafrikkalaisten verkkorikollisten, niin kutsuttujen Yahoo-Boysien toiminta. He jakoivat avoimesti taktiikkansa muille ja levittivät sextortion-opetusvideoita TikTokin, YouTubeen ja Scribdin kautta kannustaen muitakin taloudellisen etuuksien hankkimiseen sextortionin avulla. Kaikki NCRI:n tiedusteluraportissa tunnistetut sextortion-operaat yhdistettiin Yahoo Boysiin ja lähes kaikki käyttäjät, jotka kommentoivat videoita puhuivat Nigerian pidgin-murretta. Yahoo Boys -alokulttuurin yksilöt ovat tunnettuja ylenpalttisista elämäntavoistaan ja siihen kuuluu pöyhkeily kalliilla esineillä, kuten autoilla, merkkivaatteilla ja koruilla sosiaalisessa mediassa. (Raffile 2024, 7–8.)

3.2 Miten rikolliset toimivat?

Taloudellista sextortionia tarkasteltaessa on tärkeää ymmärtää, millä tavalla tekijä toimii. Tekijöiden toimintatapaa ja suunnitelmallisuutta oli selvitetty kahdessa tutkimuksessa. Tutkimuksessa *Minor-focused sextortion by adult strangers: A crime script analysis of newspaper and court cases* O’Malley ym. (2023) olivat tutkineet verkossa tapahtuvaa tuntemattomien aikuisten alaikäisiin kohdistamaa sextortionia. Tutkimus perustui 130 asiakirjaan, jotka olivat kerätty avoimista lähteistä ja oikeudellisista asiakirjoista. Nämä tutkimuksessa analysoidut tapaukset, olivat tapahtuneet vuosien 2003 ja 2021 välillä. Aineistoa analysoimalla tutkijat olivat päätyneet

jaottelemaan rikosentekijän toiminnan viiteen eri vaiheeseen: 1) Rikoksen valmisteluun, 2) ”Siisäänpääsyyn” 3) Toiminnalliseen vaiheeseen 4) Rikoksen toteuttamisvaiheeseen ja 5) Poistumisvaiheeseen. O’Malley’n tutkimuksen aineisto oli kerätty ajalta ennen alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortionin huomattavaa kasvua, mutta tutkimus kohdistui sextortion-rikollisten tekotapaan alaikäisiin kohdistuvissa teoissa. Tutkimus oli vertaisarvioitu ja tutkimusmateriaalina oli käytetty osin oikeudellisia asiakirjoja, joita voidaan pitää luotettavana ja totuus pohjaisena lähdeaineistona. Tässä opinnäytetyössä analysoitiin vaiheita 1–4.

Voittoa tavoittelematon yhdistys Thorn, jonka tehtävänä on kehittää teknologiaa lasten suojelemiseksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä, oli tehnyt yhteistyössä NCMEC:n kanssa tutkimuksen alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortionin tilanteesta. Raportti *Trends in Financial Sextortion* oli valmistunut kesäkuussa 2024 ja siinä käytetty aineisto oli kerätty vuosilta 2020–2023, tietyiltä ajanjaksoilta. Otanta sisälsi tiedot 15 miljoonasta NCMEC:lle tehdystä ilmoituksesta. Tutkimuksessa tuotiin esiin mahdollisesti tulosten luotettavuutta heikentäviä seikkoja. Esimerkiksi ei-englanninkielisten ilmoitusten analysoinnissa tutkijat olivat käyttäneet automaattisia käännoistyökaluja, jolloin riski virheellisiin käännoksiin ja sitä myötä virhetulkintoihin lisääntyi. Aineisto saattoi myös sisältää useita ilmoituksia koskien yhtä ja samaa tapausta, mikäli sekä uhri että palveluntarjoajat olivat raportoineet asiasta NCMEC:lle. Tällöin yksi ja sama uhri laskettaisiin tilastoihin useita kertoja. Tilastoihin saattoi vaikuttaa myös se, että normaaleja tekstiviestejä, puheluita ja sähköposteja ei otettu raportissa huomioon. (O’Gorman ym. 2024, 8.) Nämä mahdolliset tilastovirheet eivät kuitenkaan vaikuttaneet analyysissä muodostuneisiin havaintoihin rikollisten teko tavasta, johon tässä osiossa pureuduttiin.

3.2.1 Rikoksen valmisteluvaihe

Ennen yhteydenottoa mahdolliseen uhriin, rikosentekijä aloittaa valmistautumisen luomalla itselleen sosiaaliseen mediaan nuoren henkilön identiteettejä, sopivia profiileja, joilla kontaktin saaminen muihin nuoriin onnistuu luontevasti. Tätä tekotapaa kutsutaan termillä ”catfishing”. (O’Gorman ym. 2024, 9; O’Malley ym. 2023, 789.) Näitä luotuja identiteettejä saattaa olla kymmeniä ja samalla valeprofiililla voi olla tili usealla eri sosiaalisen median sivustolla. Tekijä saattaa ottaa yhteyttä yhdellä sosiaalisen median kanavista ja sen jälkeen yhteydenpitoa jatketaan useilla muillakin kanavilla. Vakuuttavasti alaikäisenä esiintyminen edellyttää tekijältä ymmärrystä siitä, missä nuoret sosiaalisessa mediassa kokoontuvat sekä valepäivityksissä ja -viesteissä käytettävän neutraalin että pornografisen kuvamateriaalin keräämistä etukäteen. Etukäteisvalmisteluihin kuuluu myös varautuminen uhrien lähettämien video- ja kuvamateriaalien vastaanottamiseen esimerkiksi luomalla tili pilvipohjaiseen tallennussovellukseen sekä lataamalla sovelluksia ja ohjelmistoja, jotka tallentavat tekijän tietokoneen näytön tapahtumat. (O’Malley ym. 2023, 788.)

Valmisteluvaiheeseen kuuluu myös tekijän pyrkimys oikean identiteettinsä piilottamiseen ja siinä onnistuminen edellyttää tekijältä tietyn määrän asiaan perehtymistä. Identiteetin salaamisessa tekijät käyttävät yksityisyyttä parantavia välitys- eli ”proxy”-palvelimia, jotka piilottavat käytetyn IP-osoitteen. Toinen käytetty keino on VPN-palvelu eli virtuaalisten yksityisverkkojen palvelu, joka piilottaa käyttäjän IP-osoitteen ja salaa kaikki käyttäjän tietokoneen ja internetin välillä siirretyt tiedot. Tekojen aikana on tyypillistä käyttää julkista wifi-verkkoa tai tor-verkkoa. (O’Malley ym. 2023, 788.)

3.2.2 ”Sisäänkäisy”

Tekijä tekee ennen kontaktin ottamista uhriin useita valintoja varmistaakseen niin kutsutun ”sisäänkäisyn”. Hän etsii sopivan someyhteisön ja sieltä potentiaaliset uhrin, jonka jälkeen tulee valita sopiva strategia rikoksen toteuttamiseen. Kontakti luodaan tyypillisimmin lähettämällä kaveripyyntö tai kirjoittamalla jotain kohteliasta esimerkiksi ulkonäöstä. ”Ystävystyminen” samanaikaisesti uhrin muiden somekavereiden tai esimerkiksi samaa koulua käyvien kanssa luo vaikutelmaa tekijän aitoudesta ja luotettavuudesta sekä saattaa madaltaa uhrin kynnystä vastata viestiin, koska kyseessä on ”kaverin kaveri”. Kiristäjät saattavat esiintyä myös jonkin organisaation edustajina, esimerkiksi kuntovalmentajina tai mallitoimistojen agenteina. (O’Malley ym. 2023, 798–799.)

Tutkimuksessa ilmeni, että tekijät lähettävät lukuisia kaveripyyntöjä ja pyrkivät kontaktiin samanaikaisesti useiden nuorten kanssa. Monet nuoret jättävät kuitenkin vastaamatta viestiin ja rikos epäonnistuu jo sisäänkäisyvaiheessa. (O’Malley ym. 2023, 799.)

3.2.3 Toiminnallinen vaihe

Kontaktin luomisen eli sisäänkäisyn jälkeen alkaa tiedonkeruu uhrista ja pyrkimys saada tästä seksuaalinen kuva tai video. Uhria houkutellessaan vaihtamaan kuvia tai osallistumaan videopuheluun (O’Gorman ym. 2024, 9). Tekijä pyrkii hankkimaan uhrista ja tämän lähipiiristä mahdollisimman paljon tietoa, jotta tulevaisuudessa esitetty uhkaus saatujen kuvien levittämisestä olisi mahdollisimman todentuntuinen (O’Malley ym. 2023, 799).

Tekijät käyttävät luottamussuhteen luomiseen aikaa eikä houkutteluprosessia ollut välttämättä mahdollista erottaa ystävällisestä käytöksestä tai oikeasti toisesta kiinnostuneen nuoren käyttäytymisestä somekeskustelussa. Käytettyjä keinoja ovat henkilökohtaisten kysymysten esittäminen, rahan tarjoaminen, romanttisen seurustelusuhteen aloittaminen sekä ”omien” seksuaalisten kuvien lähettäminen tavoitteena luoda painetta vastavuoroiseen kuvan lähettämiseen. Osa tekijöistä pyrkii löytämään uhrin sosiaalisen median tileiltä noloa materiaalia, jota voisi käyttää kiristyksen välineenä. (O’Gorman ym. 2024 12–14; O’Malley ym. 2023, 799.) Yksityiseen materiaaliin saatettiin päästä käsiksi myös uhrin tili hakkeroimalla (O’Gorman ym. 2024, 9). Thornin

tutkimuksessa yli 80 % tapauksista seksuaalinen materiaali hankittiin ns. vaihtarilla, reilussa 10 % käytettiin epäaitoja kuvia ja noin 6 % prosenttiin tapauksista liittyi hakkerointi. Keinona nuoren painostamisessa saatettiin myös käyttää häirintää ja pelottelua sekä luvattiin lopettaa toiminta, mikäli nuori lähettäisi itsestään intiimin kuvan. (O'Malley ym. 2023, 791.)

3.2.4 Rikoksen toteuttamisvaihe

Rikoksen tekijän saatua uhrin intiimi kuva haltuunsa, muuttuu keskustelun sävy uhkaavaksi. Tämän jälkeen kiristäjillä on useita keinoja uhrin painostamiseen. Pääsääntöisesti kiristäjä vaatii maksua vastineeksi siitä, että ei levitä saamaansa kuvamateriaalia uhrin lähimpiirille. Sen lisäksi, että kuvamateriaali uhataan levittää, uhria voidaan painostaa tuomalla esiin, kuinka tämä hänen lähettämänsä kuva tai video tulee levitessään pilaamaan uhrin elämän.

Internet Watch Foundationin analyytikot ja tutkijat *Trends in Financial Sextortion* -tutkimuksessa ovat havainneet, että kiristäjien viestit ja toiminta seuraavat tietynlaista kaavaa. Eri uhreihin kohdistuneet uhkaukset ovat hyvin kaavamaisia, jopa identtisiä, mikä viittaa ilmiön massaluonteeseen. Uhkauksien pohjana on ikään kuin käsikirjoitus, jonka avulla uhrin saadaan maksamaan mahdollisimman nopeasti, ennen kuin he ehtivät miettiä asiaa ja hankkia itselleen apua. (O'Gorman ym. 2024, 16; Internet Watch Foundation 2023.) Esimerkiksi lauseita ”...tai lähetän tämän sinun kouluusi ja tiedät, että sinut erotetaan...”, ”Menetät paljon asioita - kunniasi - arvokkuutesi - perhe-elämäsi ...” ja ”Minulla on alastonkuvia ja kaikki, mitä tarvitaan elämäsi pilaamiseen...” oli käytetty täsmälleen samassa muodossa neljä kertaa tai useammin raporteissa (O'Gorman ym. 2024, 16). Kiristysviestiin voidaan liittää uhrin sometililtä saadut ystävien ja perheen yhteystiedot tehostamaan uhkausta (Internet Watch Foundation 2023).

Uhkaukset saattavat liittyä myös mahdollisiin oikeudellisiin seurauksiin. Kiristäjä saattaa ilmoittaa uhrilleen olevansa esimerkiksi 15-vuotias ja syyttää tätä pedofiiliksi, koska tämä on lähettänyt seksuaalista materiaalia lapselle. Nuorta saatetaan syyttää CSAM-materiaalin tuottamisesta ja uhata poliisilla. (O'Gorman ym. 2024, 13–14.) Kiristäjät käyttävät myös erilaisia deadlineja ja aikakannustimia pakottaakseen uhrin tekemään nopean päätöksen vaaditun summan maksamisesta. Uhria saatetaan myös kieltää katkaisemasta yhteyttä kiristäjään tai tätä vaaditaan vastamaan viestiin tietyn ajan kuluessa. Tällaisilla uhkauksilla saadaan luotua psykologinen paine tehdä nopea päätös ja estetään uhria hakemasta apua. (O'Gorman ym. 2024, 16–17.)

Vaaditun summan maksaminen ei taannut kiristuksen loppumista ja se saattoi jatkua useita kuukausia. Yleisimmin kiristys päättyi siihen, että uhri ilmoitti tapahtuneesta jollekin tai tekijä oli saavuttanut tavoitteensa ja siirtyi uusiin uhreihin. (Liggett O'Malley 2023, 792.)

3.3 Ennalta estämisen keinot

Tähän osioon on kerätty tutkimuksista poimittuja sekä eri viranomais- ja yksityistahojen raportoitua toimenpiteitä, joilla he kamppailevat taloudellisesta sextortion-ilmiotä vastaan. Osiossa on myös tuotu esiin havaittuja epäkohtia, joihin panostamalla ennalta estämiseen voitaisiin vaikuttaa entistä tehokkaammin.

INTERPOLin Specialists Group on Crimes Against Children -työryhmän 39. kokous maaliskuussa 2023 kokosi yhteen yli 200 eri alojen toimijaa 80 eri maasta tarkastelemaan, mitä maailmanlaajuisia toimia ja teknisiä ratkaisuja on olemassa, jotka auttaisivat tutkimaan verkossa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, tunnistamaan uhreja ja tekijöitä sekä vaikuttamaan rikollisverkostoihin, jotka osallistuvat loukkaavan sisällön tuottamiseen ja levittämiseen. (Interpol 2023.)

Interpolin asiantuntijoiden ryhmä korosti, että yksilöiden ja eri organisaatioiden on kehitettävä ennalta estäviä toimia näitä rikoksia vastaan. Ryhmä korosti vanhempien roolia ennalta ehkäisyssä: Vanhempien on syytä perehtyä itse ja opastaa lapsiaan parempaan verkkoturvallisuuteen, ymmärtämään yksityisyysasetusten ja salasanojen hallinnan merkityksen ja intiimin materiaalin jakamiseen liittyvät riskit. Asiantuntijat pitivät myös tärkeänä sellaista vanhemman ja lapsen välistä suhdetta, jossa lapsi tuntee olonsa turvalliseksi puhua verkkokokemuksistaan ja hakea tarvittaessa apua. Kokouksessa nostettiin esiin myös tarve lainsäädännön kehittämiseksi ja että on luotava valtioiden rajat ylittäviä keinoja rikostutkimuksen sujuvoittamiseksi ja saattamiseksi oikeuden eteen. (Interpol 2023.)

Myös palvelujen tarjoajilta ja sosiaalisen median alustoilta tulisi edellyttää suurempaa vastuullisuutta ja tehostettua yhteistyötä viranomaisten kanssa, jotta pystyttäisiin luomaan tehokkaita keinoja taloudellisen sextortionin tunnistamiseksi (Interpol 2023). *Trends in Financial Sextortion* tutkimuksen mukaan Instagramin, Facebookin ja Snapchatin tekemät ilmoitukset muodostavat selkeän enemmistön kaikista NCMEC:lle tehdyistä sextortion-ilmoituksista. Tutkimuksessa tuodaan kuitenkin esiin myös toive, että on palvelutarjoajia, joiden toivottaisiin ilmoittavan tapauksista nykyistä enemmän. (O’Gorman ym. 2024, 28–29.)

Gutfleishin (2017, 75) mukaan saadaksesen apua, kiristyksen uhriksi joutuneen nuoren täytyisi kertoa asiasta jollekin aikuiselle: vanhemmalle, opettajalle tai viranomaiselle. Yleensä häpeän tunne estää kertomisen ja mikäli uhri rohkaistuu tapahtuneesta kertomaan, häntä ei saisi syyllistää. Patchinin & Hindujan (2020, 39) mukaan sextortionin uhriksi joutuneet tytöt pyytävät aikuisilta apua poikia todennäköisimmin. Yleisesti vaikuttaa kuitenkin siltä, että nuoret eivät luota tarpeeksi vanhempien ja viranomaisten kykyyn auttaa tai tukea heitä asiassa. Tähän todennäköisesti vaikuttaa suuresti uhrien tuntema häpeä tai he pelkäävät kosta (O’Malley ym. 2023, 792).

Gutfleishin (2017, 75) mukaan tapahtuneesta ilmoittaminen kuitenkin auttaisi viranomaisia tekijän ja hänen käyttämänsä strategian tunnistamisessa ja mahdollisesti estäisi uusia kiristys- ja hyväksikäyttötapahtumia.

Iso-Britannialainen Internet Watch Foundation (IWF) on järjestö, joka työskentelee internetissä tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan muun muassa poistamalla internetiin ladattuja lasten hyväksikäyttövideoita. Syksyllä 2023 järjestö raportoi teini-ikäisiin poikiin, ikäjakaumaltaan 14–17 vuotta, kohdistuvien sextortion-tapausten merkittävästä kasvusta. Vuoden 2023 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana heille ilmoitettuja tapauksia oli tullut 257 % enemmän kuin koko vuonna 2022. Suurin osa heille tulleista ilmoituksista perustui nuorten pyyntöön poistaa intiimi kuvatallenne internetistä. IWF:n ja Childlinein ylläpitämään Report Remove- palveluun voivat alle 18-vuotiaat nuoret ilmoittaa luottamuksella intiimeistä kuvista, joiden he pelkäävät leviävän internetissä. Kyseinen palvelu tarjoaa nuorille samalla mahdollisuuden keskustella Childlineessa, mikäli kokevat tarvitsevansa tukea asiassa. Kuvien poistaminen verkosta tapahtuu ”hashaamalla” ne, eli kuville annetaan yksilöllinen koodi, joka jaetaan teknologiayrityksille materiaalin leviämisen estämiseksi. Hash-arvo on teksti- ja numerorivistö, joka generoidaan kuvan binääridatasta ja se toimii kuin digitaalinen sormenjälki. (Internet Watch Foundation 2023.)

Tony Smithin ja Angus Crawfordin (2024) artikkelissa *'Sextortion guides' sold on social media, BBC finds* kerrotaan internetistä löytyvistä oppaista, joissa on kerrottu, kuinka kiristää uhria seksuaalisella materiaalilla verkossa. Oppaissa neuvotaan yksityiskohtaisesti, miten luoda jäljittämättömiä puhelinnumeroita ja valeprofileja sosiaaliseen mediaan sekä mitä maksutapoja kannattaa vaatia käytettävän. Artikkelissa tuodaan esiin, että vuosia näiden kiristysrikosten kohteena ovat olleet aikuiset, mutta tällä hetkellä teinipojat ovat kohderyhmä numero yksi. Tekijät löytävät uhrinsa sosiaalisesta mediasta muun muassa koulujen ja urheilujoukkueiden sivustojen kautta. Artikkelisiin haastatellun sextortion-asiantuntija Paul Raffilen mukaan ilmiö on valtava uhka lapsille ja hänen näkemyksensä mukaan suuret teknologia yritykset eivät tee tarpeeksi ilmiön estämiseksi. Suurista teknologia yrityksistä hän mainitsee Snapchatin ja Instagramin. (Smith & Crawford 2024.)

Kyseiseen BBC:n artikkeliin kysyttiin suurilta teknologiayrityksiltä, mitä nämä tekevät sextortionin ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi palveluissaan. Snapchatista kerrottiin heidän ponnistelevan näitä rikoksia vastaan tarjoamalla mahdollisuuden raportoida seksuaalisen materiaalin levittämisestä ja että heillä on tarjolla teini-ikäisille suunnattu sovelluskoulutus. Instagramin omistama Meta kertoi tarjoavansa raportointimahdollisuuden, jossa ilmoituksen voi tehdä kenestä tahansa, joka on uhannut jakaa yksityisiä kuvia. Meta myös ilmoitti tekevänsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa alle 18-vuotiaiden Instagram-tileistä rekisteröitymisvaiheessa automaattisesti yksityisiä, jolloin heidän seuraajalistansa ei ole muiden käyttäjien näkyvillä. TikTokin vastaus esitettyyn kysymykseen oli, että he eivät salli mitään sellaista sisältöä tai käyttäytymistä,

jotka edistävät sextortionia. TikTokin mukaan heidän alustansa on ”suunniteltu olemaan epämu-
kava niille, joilla on aikomus vahingoittaa teini-ikäisiä. (Smith & Crawford 2024.)

NCRI antoi tammikuussa 2024 uhkatiedusteluraportissaan suosituksia teknologiayrityksille ja yk-
sityisille henkilöille, mitä kukin voi osaltaan tehdä sosiaalisessa mediassa tapahtuvan sextortio-
nin ennalta estämiseksi.

Teknologiayrityksille annetut suositukset olivat seuraavia:

- Sosiaalisen median käyttäjillä tulisi olla mahdollisuus asettaa Seuraajat ja Seurattavat -
listansa yksityisiksi ja tämä tulisi olla oletusarvona kaikilla alaikäisillä käyttäjillä. Esimer-
kiksi Instagramissa käyttäjän seuraajat näkevät muut seuraajat ja seurattavat.
- Yritysten tulee kehittää omia ilmoitusprosessejaan tehokkaammiksi. Tavoitteena olisi,
että käyttäjien raportoimat tilit käsiteltäisiin ihmisen toimesta muutaman tunnin sisällä ja
sextortion-rikollisen toiminta estettäisiin.
- Sextortion-rikollisten käyttämien skriptien, eli tietynlaisten tekstimuotojen, tunnistaminen
tulisi olla korkealla sisällöntarkastajien prioriteeteissa.
- Palveluntarjoajien tulisi poistaa alustoiltaan kaikki sextortion-oppaat, materiaalit ja skriptit.
- Palvelun tarjoajien tulisi tunnistaa paremmin tilikaappaukset ja sextortion-käyttäytyminen.

Käyttäjille annetut suositukset olivat seuraavia:

- Vanhempien tulisi käydä jatkuvia keskusteluja riskeistä, jotka liittyvät sosiaaliseen medi-
aan. Lapsia tulee ohjeistaa, että intiimejä kuvia ei jaeta ja mikäli näin käy, asiasta voi ja
pitää tulla kertomaan.
- Lapsille pitää kertoa seuraamispyyntöjen hyväksymiseen liittyvistä riskeistä.
- Lasten ei tule luottaa katoaviin viesteihin tai kuviin. (Raffile 2024, 22–25.)

BBC uutisoi 11.4.2024 artikkelissaan *Instagram to test new tools to fight so-called sextortion* In-
stagramin uusista kokeilussa olevista keinoista sextortionin ehkäisyksi. Yksi testattavana oleva
työkalu on niin kutsuttu ”nudity protection”, joka sumentaa alastomia kuvia suorissa vies-
teissä. (Vallance 2024.)

Yhdysvalloissa sähköisten palvelujen tarjoajat ovat velvollisia raportoimaan NCMEC:n CyberTip-
Line-järjestelmään, mikäli huomaavat alustallaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön viittaa-
vaa toimintaa. Nämä ilmoitukset kattoivat 85 prosenttia NCMEC:lle tulleista lapsiin kohdistu-
neista sextortion-ilmoituksista. Eniten ilmoituksia tuli Instagramilta ja sen jälkeen suurimmat il-
moittajat olivat Facebook ja Snapchat. (O’Gorman ym. 2024, 28.)

Yksi olennainen ennalta estävä keino rikoksissa on kiinnijäämisen riski ja siitä aiheutuvat seu-
raukset, kun asiaa tarkastellaan rikoksenteijän näkökulmasta. Yhdysvaltain oikeusministeriö

julkaisi syyskuussa 2024 lehdistölle tiedotteen *Nigerian Brothers Sentenced in Sextortion Scheme that Resulted in Death of Teen* kahden nigerialaisen veljeksien tuomiosta. Heidät oli tuomittu 17,5 vuoden vankeusrangaistukseen yhdysvaltalaiseen poikaan kohdistuneesta sextortionista, joka oli johtanut pojan itsemurhaan. Vain kuusi tuntia sen jälkeen, kun yhteys osapuolten välillä oli syntynyt, poika oli riistänyt hengen itseltään. Sitä ennen poika oli lähettänyt kiristäjilleen niin paljon rahaa kuin pystyi. Veljesten kiristyksen uhreina oli yli sata muutakin henkilöä, joista ainakin 11 oli alaikäisiä. BBC:n uutisessa samasta aiheesta *Nigerian brothers jailed in US for sextortion scam targeting teenagers* epäiltyjen puolustusasianaja kertoi syyksi rikosten tekemiselle huumeiden käytön ja seksikiristyshuijaukskultuurin Nigeriassa. Veljekset itse totesivat tehneensä huonon päätöksen rahan ansaitsemiseksi. Kyseinen rikostapaus oli lajissaan ensimmäinen, että tekijät luovutettiin Yhdysvaltoihin oikeudenkäyntiä varten. Kahdessa muussakin tapauksessa nigerialaisia sextortion-rikollisia on pidätetty. Huhtikuussa 2024 kaksi nigerialaista miestä pidätettiin sen jälkeen, kun australialainen koulupoika teki itsemurhan. Lagosissa on käynnissä oikeudenkäynti kahta miestä vastaan 15-vuotiaan yhdysvaltalaispojan ja 14-vuotiaan kanadalaispojan itsemurhien vuoksi. Nigerian viranomaiset tekevät myös yhteistyötä Skotlannin poliisin kanssa tutkiakseen 16-vuotiaan Murray Doweyn tekemää itsemurhaa joulukuussa 2023. (Tiby, 2024; O’Flaherty 2024.)

Samaisessa BBC:n artikkelissa Lagosin osavaltion yliopiston kyberturvallisuuden professori Adedeji Oyenuga kertoi toivovansa, että uutinen nigerialaisten veljesten tuomiosta leviää ja sillä olisi ennalta estävä vaikutus rikollisten toimintaan. Oyenugan mukaan katutasolta olisi välittynyt jo sen suuntaista viestiä, että uutinen tuomiosta on tavoittanut rikolliset. Myös Nigerian poliisi on joutunut kamppailemaan ilmiötä vastaan, koska taloudellinen sextortion on kohdistunut myös paikallisiin nuoriin. Tekijät ovat Nigerian nuorta, teknisesti taitavaa väestöä, joka pitää taloudellista sextortiona väkivallattomana rikoksena, jolla voi saada itselleen merkittävää taloudellista hyötyä. (Tiby, 2024.)

Monet sosiaalisen median alustat, järjestöt ja viranomaiset tarjoavat sivuillaan ohjeita, kuinka viettää turvallisesti aikaa eri alustoilla ja minkälaisista tilanteista tulisi raportoida palveluntarjoajalle, vanhemmalle tai viranomaiselle. Ohjeita turvalliseen toimiseen verkossa löytyy paljon ja esimerkiksi Kevin Gutfleish (2017, 75) jo vuosia sitten listasi toimenpiteitä, joilla voidaan estää joutuminen hyväksikäytetyksi verkossa. Lasten kanssa tulee keskustella internetin turvallisuudesta ennen kuin he saavat käteensä ensimmäisen älypuhelimien tai avaavat internetyhteyden, ja näihin keskusteluihin tulisi palata toistuvasti lapsen kasvaessa. Lapsen tulisi olla tietoinen, että kaikki mitä hän lataa verkkoon, voi olla muidenkin saatavilla. Vanhempien tulisi tarkistaa, hyväksyä ja seurata niitä sovelluksia, joita jälkikasvu lataa mobiililaitteisiinsa ja varmistua, että sovellusten yksityisyysasetukset ovat tiukimmalla tasolla. Myös kotitietokoneiden sijoittaminen keskeiselle paikalle ja vanhempien läsnäolo videopuheluiden aikana lisää turvallisuutta. Lasta tulee myös rohkaista kertomaan, mikäli joku pyytää häntä osallistumaan seksuaaliseen toimintaan.

4 Rikosoikeudellinen näkökulma

Sosiaalinen media ei tunne valtioiden rajoja. Kun rikollinen asuu eri maassa kuin uhri, tuottaa se suuria haasteita esitutkinnalle ja tekijän saattamiselle vastuuseen teostaan. Valtioiden rajat ylittävä rikollisuus vaatii aina menestyäkseen kansainvälisiä oikeusapupyynnöitä, jotka perustuvat kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin (Oikeusministeriö). Poliisihallituksen määräyksen (POL-208-11061) mukaan kansainvälistä oikeusavun pyytämistä tulee harkita tarkoin ja etenkin juutissa, joissa ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Toisaalta kansainvälinen lasten oikeuksia koskevat sopimukset edellyttävät jäsenvaltioiltaan, että lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa kustannukset eivät saa olla este kansainväliselle oikeusavulle (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista; Euroopan Neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan)

4.1 Kiristys

Rikoslaki 31 luvun 3 §:n mukaan kiristyksessä ”*Joka muulla kuin 1§:ssä (ryöstö) tarkoitetulla uhkauksella pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta, on tuomittava kiristyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi*”. Kiristyksessä teko, jolla uhataan, ei tarvitse olla itsessään rikos. Myöskään uhatun tapahtuman ei tarvitse olla välitön vaan uhkaus voi olla jokin tulevaisuudessa tapahtuva asia. Sitä, mitä uhkaukselta edellytetään, ei ole laissa erikseen määritelty, mutta uhkauksen tulee olla sillä tavalla todellinen, että se saa kohteena olevan henkilön taipumaan ja toimimaan uhkauksessa vaaditulla tavalla. (Lappi-Setälä ym. 2022, 1073.)

Pohdittaessa sextortionissa kiristyksen ankaroittamista törkeään tekemuotoon tulee kokonaisuutta tarkastella Rikoslaki 31 luvun 4 §:n 2. kohdan mukaan ”...*rikoksentekijä käyttää häikäilemättömästi hyväkseen toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa*”. Tämän perusteella katsotaan soveltuvan tilanteeseen, jossa rikoksentekijä ”laskelmoivasti ja keinoista piittaamatta” uhkaa rikoksen uhria teolla, jota vastaan uhri on puolustuskyvytön. (Lappi-Setälä ym. 2022, 1076.) Törkeän kiristyksen rangaistusasteikko on vankeutta neljästä kuukaudesta neljään vuoteen (Rikoslaki 31 luku 4 §).

Sextortion-tapauksissa kiristetty rahasumma tai muu taloudellinen etuus ei yksittäistapauksessa tutkimusten mukaan ole kovin suuri, joten rikoslaki 31 luvun 4 §:n 3. kohta, ”...*taloudellinen etu, josta toinen pakotetaan luopumaan, on erittäin arvokas*...”, ei täyty. Jotta tekoa voidaan pitää törkeänä, tulee sen olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kiristysrikoksen kokonaisarvostelussa painavat eniten uhkauksen laatu ja voimakkuus, ei tavoitellun etuuden arvo. (Lappi-Setälä ym. 2022, 1076–1077.)

4.2 Seksuaalirikokset

Rikoslaki 20 luvun, lapsiin kohdistuvista seksuaalirikosten tunnusmerkistöistä voi sextortionissa täyttyä useampikin tekomuoto riippuen siitä, mihin asianomistaja suostuu ja kuinka pitkälle kiristäjä toimintansa vie. Suurimmassa osassa lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa suojaikäraja on 16 vuotta silloin, kun tekijä on joku muu kuin lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastetussa asemassa oleva (Lappi-Setälä 2022, 538). Poikkeuksen tekee muun muassa teot, joissa valmistetaan tai levitetään lasta seksuaalisesti esittävää kuvamateriaalia, milloin suojaikäraja nousee 18 ikävuoteen (Rikoslaki 20 luku 19 §).

Vuodesta 2011 lähtien seksuaalisen teon määritelmä ei ole enää vaatinut, että teon täytyisi tuottaa tekijälleen seksuaalista kiihotusta tai että teolla pyrittäisiin seksuaalisen tyydytyksen tavoitteluun. Muutoksen myötä teot arvioidaan objektiivisesti ulkoisesti havaittavista seikoista ja näin olleen tekoja voidaan pitää seksuaalisesti olennaisina tekijän tarkoitusperistä riippumatta. (Lappi-Setälä 2022, 528.) Hallituksen esityksessä 13/2022 on listattu esimerkkejä teoista, joiden voidaan katsoa olevan seksuaalisesti olennaisia, ja jotka tulisi arvioida Rikoslaki 20 luvun 14 §:n mukaisesti *Seksuaalisena kajoamisena lapseen*. Yksi näistä luetelluista teotavoista on lapsen pyytäminen esiintymään seksuaalisessa kuvassa tai lähettämään itsestään sellaisen.

Korkeimman oikeuden ratkaisut linjaavat, että seksuaalinen kajoaminen lapseen tunnusmerkistö täyttyy myös internetissä tapahtuneissa teoissa. Arvioitaessa teon vahingollisuutta lapselle, ei ole merkitystä, onko seksuaalissävytteinen keskustelu ja mahdollinen kuvien lähettäminen tapahtunut kasvokkain vai sosiaalisessa mediassa. Pohdittaessa tuleeko kyseeseen törkeä tekomuoto, tulee tekoa tarkastella kohtien 2) *...muun syyn vuoksi rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva kärsimystä...* ja 3) *kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa* kautta. (Tapanila 2023, 104–106.)

Lapsiin kohdistuvassa sextortionissa täyttyy myös rikoslaki 20 luvun lapsen seksuaalista hyväksikäyttömateriaalia koskevat perussäännökset eli 19 §:n *Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen* ja sen 20 §:n törkeä tekomuoto. Kyseisen lain 19 §:n 4. momentissa sanotaan *”Tässä pykälässä lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää, mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempi”*. Kyseisen materiaalin hallussapidon, valmistamisen ja levittämisen kriminalisoinnilla on pyritty lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ennalta estämiseen, sillä sen tuottaminen edellyttää lapsen alistamista seksuaalisen teon kohteeksi. Kvalifiointiperusteina törkeään tekomuotoon on lapsen nöyryyttävä kohtelu, rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti sekä rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. (Tapanila 2023, 112.)

Rikoslaki 20 luku 18 § *lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin* voi tulla kyseeseen niissä tilanteissa, joissa lapsi ei lähetä itsestään seksuaalista materiaalia, mutta käydyssä viestikeskustelussa häntä siihen taivutellaan (Tapanila 2023, 111).

4.3 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Yksityiselämän loukkaamisrikoksessa uhrin elämästä levitetään totuudenmukaisia tietoja (Lappi-Setälä 2022, 817). Sextortionissa tekijä saattaa häikäilemättömästi jakaa saamansa intiimin kuvataallenteen uhrin sosiaalisen median kontakteille. Tällöin sovellettavaksi tulee rikoslain 24 luvun 8 §:n *yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen* tai 9 §:n *törkeän yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen*. Sextortionissa tekijä toteuttaessaan uhkauksensa, oikeudettomasti jakaa lukuisten ihmisten saataville uhrin yksityiselämästä saamansa kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa ja kärsimystä. Tunnusmerkistön täytyminen edellyttää suurta määrää ihmisiä, mutta teon kuvauksessa ei määritelty mitään tarkkaa lukumäärää (Lappi-Setälä 2022, 817). Epäselvää ei kuitenkaan liene se, etteikö uhrin itsestään kuvaama ja seksuaalista toimintaa sisältävä kuvataallenne, olisi yksityiselämään kuuluva asia. Seksuaalisuuteen liittyvät tiedot kuuluvat yksityiselämän intiimeimmälle alueelle ja tämä määritelmä löytyy Tietosuojalaista ja Julkisuuslaista (Lappi-Setälä 2022, 818). Mikäli kiristäjän jakama tiedosto sisältää jotain valheellista tietoa asianomistajasta, saattaa kyseeseen tulla kunnianloukkaus (Rikoslaki 24 luku 9 §).

4.4 Tietomurto

Tieto- ja viestintärikossäännösten tarkoituksena on suojata yksittäisen ihmisen rauhaa, kunniaa ja yksityiselämää niitä vaarantavilta teoilta, sekä toisaalta suojella koko yhteiskuntaa ja sen etuja. Tietoliikenteen toimivuutta ja luotettavuutta voidaan nyky-yhteiskunnassa pitää itsenäisenä oikeushyvä. (Lappi-Setälä 2022, 1283.) Sextortionissa joissakin tapauksissa uhrin intiimi materiaali on saatu haltuun hakkerioimalla uhrin sosiaalisen media tili (O’Gorman 2024, 25). Tietomurrossa (Rikoslaki 38 luku 8 §) tekijä käyttää itselleen kuulumatonta käyttäjätunnusta tai muutoin murtaa käytetyn turvajärjestelyn ja pääsee oikeudettomasti tunkeutumaan tietojärjestelmään tai sen osaan, johon hänellä ei ole oikeutta mennä. Tietomurron törkeä tekomuoto voi tulla kyseeseen, jos tekijä on rikoslaki 6 luvun 5 §:n 2. momentissa määritelty järjestäytynyt rikollisryhmä tai teossa on käytetty erityistä suunnitelmallisuutta. Tällaista suunnitelmallisuutta voi olla esimerkiksi toimet kiinnijäämisen estämiseksi. (Lappi-Setälä 2022, 1308.)

Kaikista yllä mainituista perusmuotoisista rikoksista ainoastaan Seksuaalisessa kajoamisessa lapsen rangaistusasteikon mukaan lievin rangaistus on neljä kuukautta vankeutta (Rikoslaki 20 luku 14 §). Muissa rikoksissa minimirangaistus on sakkkoa.

5 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa esitellään tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka on saatu aineiston analysoinnin kautta: tiivistäen aineisto säilyttäen sen sisältämä oleellinen tieto. Tulokset on jaoteltu tutkimuskysymysten ja metakysymysten mukaisiin kappaleisiin.

5.1 Häikäilemätöntä kiristystä taloudellinen hyöty tavoitteena

Vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”*Mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuva alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion on?*” pyrkii antamaan tutkimusaineiston pohjalta kattavan kuvan siitä, mistä ilmiössä on kyse. Alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion on yksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvien huijausrikosten muoto. Se on kahden henkilön välillä tapahtuva, pääasiallisesti miespuoleisiin henkilöihin kohdistuva vuorovaikutusrikos, jossa uhri erehdytetään luulemaan, että hän on tavannut sosiaalisessa mediassa viehättävän henkilön. Uhria taivutellaan ja houkutellaan lähettämään itsestään seksuaalinen kuvatallenne, minkä jälkeen uhria kiristetään maksamaan vaadittu rahasumma uhkauksella jakaa kyseinen kuvatallenne internettiin ja uhrin lähipiirille. Tiedot uhrin lähipiiristä on saatu uhrin omilta sosiaalisen median tileiltä. Taloudellisessa sextortionissa tekijän päätavoite on taloudellisen edun hankkiminen itselleen, ei CSAM-materiaalin tuottaminen tai seksuaalinen hyväksikäyttö. (Patchin & Hinduja 2020, 31; Liggett 2019, 46–48; O’Gorman ym. 2024, 6.)

Nyt vallalla olevan, alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortion-ilmion voidaan sanoa syntyneen vuonna 2022, koronaviruspandemian loppupuolella. Silloin tapauksista alkoi tulla viranomaisille ilmoituksia enenevässä määrin. (Rajanikathin 2023, 8.) Tehtyjen ilmoitusten lukumäärä oli moninkertainen verrattuna aiempaan. Tarkasteltaessa grafiikkaa tämän tutkimuksen sivulla 19. huomataan, että teknologiayritysten tekemien ilmoitusten määrä on noussut jyrkästi tehden selkeät piikit ylöspäin alkaen kesäkuukausista ja hiljentyen jälleen talveksi. Tämä tapahtui molempina vuosina 2022 ja 2023. (Henderson Vaughan 2024.)

Taloudellinen sextortion tapahtuu nuorten suosimilla sosiaalisen median alustoilla, joista suosituimmat olivat Instagram ja Snapchat (O’Gorman ym. 2024, 21). Eniten käytetty kieli on englanti ja toiseksi yleisin Ranska (O’Gorman ym. 2024, 12). Tutkimuksen mukaan alaikäisiin kohdistuvassa taloudellisessa sextortionissa teoista yhdeksän tekoa kymmenestä kohdistuu 14–17-vuotiaisiin poikiin (O’Gorman ym. 2024, 11). Valtaosassa kiristyksiä käytetään lapsen itse kuvaamaa ja tekijälle vapaaehtoisesti, vaikkakin erehdytettynä, lähettämää materiaalia. 17:ssä % teoista on käytetty joko hakkeroimalla haltuun saatua tai kuvamuokkauksella käsiteltyä materiaalia. (O’Gorman ym. 2024, 12–13.) Tekijät vaikuttavat toimivan pääasiassa Nigeriasta ja Norsunluurannikolta ja maksutapoina käytetään yleisimmin Cash Appia, lahjakortteja ja PayPalia (O’Gorman ym. 2024, 22).

5.1.1 Sextortion-rikollinen

Metakysymyksellä *Onko ilmiön taustalla yksittäinen tekijä vai organisaatio?* on pyritty selvittämään, onko ilmiö seurausta yksittäisten henkilöiden toiminnasta vai vaikuttaako taustalla jokin laajempi organisaatio. Useissa lähteissä todetaan, että taloudellisen sextortionin taustalla ovat ulkomaalaiset rikollisorganisaatiot (O’Gorman ym. 2024, 23; Metropolitan police; Nottinghamshire Police). Toisaalta taas O’Malley ym. (2023, 781) tutkimuksessa *Minor-focused sextortion by adult strangers: A crime script analysis of newspaper and court cases* todetaan, että kyseisiin rikoksiin syyllistyneitä tekijöitä on tutkittu vähän, sekä tutkimusaineiston dokumenttien mukaan rikoksiin epäillään syyllistyneen yksittäisiä henkilöitä tai kahden hengen porukoita. Missään tuoreista tutkimuksissa tai artikkeleissa ei mainita, että ilmiön taustalta olisi paljastettu jokin isompi organisaatio.

Sextortion-rikolliset toteuttavat tekonsa noudattaen lähes identtisiä keinoja, mikä luo toisaalta vaikutelmaa organisoidusta toiminnasta. Teot noudattavat tietynlaisia kaavoja uhrin etsimisestä ja kontaktin luomisesta erilaisiin kiristystaktiikoihin. Eri tapauksissa on havaittu käytettävän täysin samanlaisia lauserakenteita ja samoja profiilikuvia. Toisaalta tekotavoissa on havaittu olevan eroja esimerkiksi käytettyjen kielten, somealustojen ja kiristystaktiikoiden osalta riippuen siitä, mihin maahan tekijän jäljet johtavat. (O’Gorman ym. 2024, 24–25.) Tekijöiden jäljet johtavat useiden tutkimusten ja raporttien perusteella Länsi-Afrikan valtioihin Nigeriaan ja Norsunluuranikolle. Tekijät on saanut liikkeelle kyseissä maissa vaikuttava seksikiristyskulttuuri; helppo keino ansaita nopeasti rahaa. Rikoksen tekemistä varten löytyy internetistä Pidgin-murteella oppaita ja opetusvideoita, joissa neuvotaan, kuinka rikos kannattaa toteuttaa. (Raffile 2024, 7; O’Gorman ym. 2024, 24; Henderson Vaughan 2024; Poireault 2024.) Tutkimusaineiston perusteella ei saada selkeää vastausta siihen, onko sosiaalisessa mediassa alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortionin taustalla yksittäisten toimijoiden lisäksi organisoituneita rikollisryhmiä.

5.1.2 Uhrin manipuloinnissa ja kiristyksessä käytetyt keinot

Vastauksella metakysymykseen *Millä tavoin rikollinen toimii?* saadaan ymmärrys tekijän käyttämiin taktiikoihin ja menetelmiin. Taloudellisessa sextortionissa rikollinen tekee huolelliset etukäteisvalmistelut ennen ensimmäistäkään kontaktia mahdolliseen uhriin. Etukäteen esimerkiksi luodaan sosiaalisen median kanaviin sopivia valeprofiileja, etsitään näihin profiileihin sopivaa kuvamateriaalia, ladataan pilvisovellus kuvatallenteiden vastaanottamista varten sekä ladataan sovellus, joka tallentaa tietokoneen näytön tapahtumat. Etukäteen perehdytään ja otetaan käyttöön internetin tarjoamat keinot, joilla tekijä pystyy salaamaan oikean henkilöllisyytensä. (O’Gorman ym. 2024,23: O’Malley ym. 2023, 788.)

Valittuaan sopivan someyhteisön, tekijät pyrkivät kontaktiin lukuisten nuorten kanssa lähettämällä kaveripyyntöjä ja kommentoimalla esimerkiksi ulkonäköä. Rikolliset saattavat esiintyä myös erilaisia mallitoimistojen agenteina tai kuntovalmentajina. (O’Malley ym. 2023, 798–790.)

Kun kontakti uhriin on saatu, alkaa tiedonkeruu uhrin lähipiiristä ja samalla uhria houkutellaan, lahjotaan tai luodaan painetta intiimin kuvan lähettämiseen. Uhrin sometilejä käydään läpi tavoitteena löytää sieltä jotain noloa materiaalia. Tekijä voi toteuttaa kiristyksen myös käyttämällä hakeroimalla tai kuvamuokkauksella saatua materiaalia (O’Gorman ym. 2024, 12–13; O’Malley ym. 2023.) Yleisimmin materiaali saadaan haltuun uhrin itsensä lähettämänä (O’Gorman ym. 2024, 16).

Keskustelun sävy muuttuu välittömästi, kun rikollinen on saanut haltuun materiaalia, jolla kiristää uhriaan. Uhria vaaditaan maksamaan tietty rahasumma, tai intiimi kuvatallenne jaetaan uhrin lähipiirille. Uhkausta tehostetaan kertomalla kuinka kyseinen kuvatallenne levitessään tulee pilaaamaan uhrin elämän. Kiristäjä saattaa lisätä painetta syyttämällä uhria rikolliseksi ja uhkaamalla tätä oikeudellisilla seurauksilla. Kiristäjä voi myös kieltää uhria katkaisemasta keskusteluyhteyttä, ja käyttää erilaisia deadlineja ja aikakannustimia estääkseen uhria hankkimasta itselleen apua. (O’Gorman ym. 2024, 26.)

5.2 Ennalta estäminen on haasteellista

Tutkimuskysymyksellä *Mitä alaikäisiin kohdistuvan taloudellisen sextortionin ennalta estämiseksi voidaan tehdä?* pyritään saamaan kokonaiskuva mihin toimenpiteisiin ilmiön myötä eri toimijat ovat ryhtyneet ja millä keinon ennalta estävyyttä voitaisiin parantaa. Ympäri maailman lainvalvontaviranomaiset ja lasten seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan taistelevat järjestöt ovat tietoisia taloudellisen sextortionin aiheuttamasta uhasta lapsille ja koko ajan pyritään löytämään keinoja ilmiön ennalta estämiseksi ja rikollisten saattamiseksi vastuuseen teoistaan. Dokumenteista ei löytynyt uusia viranomaisten tekemiä ratkaisuja tai kansainvälisiä sopimuksia, joiden avulla rikollisten toimintaan pystyttäisiin puuttumaan tehokkaammin, vaikka suurimmaksi haasteeksi tiedostettiin se, että rikosten tutkinta vaatii kansainvälistä yhteistyötä. Viranomaisten dokumenteissa oli pääasiassa palveluntarjoajille ja käyttäjille suunnattuja ohjeita. Palveluntarjoajilta edellytettiin suurempaa vastuullisuutta ja tehokkaampaa yhteistyötä viranomaisten suuntaan. Yksityisten henkilöiden osalta korostettiin vanhempien tarvetta perehtyä lapsen käyttämiin sosiaalisen media palveluihin, yksityisyysasetuksen ja salasanojen merkitykseen sekä ylläpitää sellaista lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, jossa voidaan avoimesti puhua verkkokokemuksista.

Sosiaalisen median alustojen yleisin ennalta estämisen keino on tarjota käyttäjilleen mahdollisuus raportoida seksuaalista materiaalia jakavista ja jakamisella uhkaavista käyttäjistä. Palveluntarjoajat pyrkivät kehittämään myös erilaisia muita keinoja ennalta ehkäisyksi. Instagram on esimerkiksi kehittämässä työkalua, joka sumentaa alastomuutta sisältäviä kuvia. Yhdysvallat puolestaan velvoittaa sähköisten palvelujen tarjoajia raportoimaan NCMEC:n CyberTipLine-järjestelmään, mikäli havaitsevat alustallaan jotain lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön viittaavaa.

NCMEC:n raportointitilastojen kärjessä ovatkin yhdysvaltaiset teknologiayritykset Instagram, Facebook ja Snapchat.

Iso-britannialaiselle Internet Watch Foundationille alle 18-vuotias nuori voi ilmoittaa luottamuksella intiimeistä kuvatallenteista, jotka halutaan poistettavan internetistä. Samalla järjestö tarjoaa keskusteluapua, mikäli nuori kokee tarvitsevansa asiassa tukea.

Rikollisen päätökseen rikoksen tekemisestä vaikuttaa kiinnijäämisen riski. Taloudellisessa sextortionissa rikollinen on pääsääntöisesti eri maassa kuin uhri, mikä nostaa viranomaisen kynnystä rikostutkinnan aloittamiseen ja pienentää todennäköisyyttä, että rikoksella olisi negatiivisia seurauksia tekijälleen. Kiinnijäämisen riski on kuitenkin noussut tapauksissa, joissa tekojen seurauksena uhri on päätenyt itsemurhaan. Kaksi nigerialaista veljestä luovutettiin Yhdysvaltoihin vuonna 2023 ja syyskuussa 2024 Yhdysvaltojen oikeusministeriö tiedotti heidän saaneen tekevästään rikoskokonaisuudesta 17,5 vuoden tuomion. Kahdessa muussakin tapauksessa tekijät ovat otettu kiinni. Tällä toivotaan olevan vaikutusta rikollisten tekemiin päätöksiin.

Sosiaalisen median alustat, viranomaiset ja yksityiset järjestöt tarjoavat lukuisia ohjeita lapsille ja nuorille, kuinka suojata itsensä taloudellisen sextortionin uhriksi joutumiselta. Vanhempien tehtävänä on käydä toistuvasti keskusteluja nuorten kanssa sosiaalisen median vaaroista.

5.3 Useamman rikoksen tunnusmerkistö täyttyy

Tutkimuskysymyksen *Millä rikosnimikkeillä alaikäisiin kohdistuvaa taloudellista sextortionia tutkitaan Suomessa?* tavoitteena on selvittää, miten sextortion-tapaukset määritellään rikoslain näkökulmasta. Rikos, jonka tunnusmerkistö taloudellisessa sextortionissa varmimmin täyttyy, on kiristys tai sen yritys. Kiristyksen tunnusmerkistölle ei ole asetettu ehtoja uhrin iälle, kiristetyille summalle tai uhkauksen sisällölle. Olosuhteessa, jossa alaikäistä kiristetään uhkauksella levittää tämän lähipiirille alaikäisen intiimit kuvatallenteet, käytetään hyväksi uhrin heikkoutta ja turvatonta tilaa. Näin ollen kiristyksen törkeä tekemuoto voi tulla kyseeseen.

Koska tutkimuksen aihe on alaikäiseen kohdistuva taloudellinen sextortion, tulee arvioitavaksi lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset (ikäraja 16 vuotta) sekä teot, joissa valmistetaan ja/tai levitetään lasta seksuaalisesti esittävää kuvamateriaalia (ikäraja 18 vuotta). Henkilöä, joka pyytää tai houkuttelee alle 16-vuotiaan lähettämään itsestään seksuaalisen kuvan, voidaan epäillä *Seksuaalisesta kajoamisesta lapseen* sekä *Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä* ja sen törkeästä tekemuodosta tai näiden yrityksestä (Rikoslaki 20 luku). Kuvan levittäminen koskee myös alle 18-vuotiaita. Törkeää tekemuotoa pohdittaessa arvioidaan tapauskohtaisesti lapsen nöyryyttävä kohtelu, onko rikos tehty erityisen suunnitelmallisesti sekä onko rikoksen tekeminen osa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Näistä kolmesta kohdasta taloudellisessa sextortionissa toteutuu todennäköisemmin kohdat yksi ja kaksi. Tutkimustulosten perusteella

vaikuttaa, että tekijät ovat yksittäisiä henkilöitä, ja vaikka he ovatkin saaneet ohjeita, miten toimia, he eivät ole osa mitään suurempaa rikollisorganisaatiota.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistö täyttyy, kun tekijä jakaa saamansa intiimin materiaalin lukuisten ihmisten saataville. Mikäli tekijän jakama kuvamateriaali on manipuloitua saattaa kyseeseen tulla kunnianloukkaus ja mikäli se on saatu haltuun tunkeutulla oikeudettomasti johonkin tietojärjestelmään, kyseessä on tietomurto. Näiden kaikkien kolmen nimikkeen osalta tulee pohtia törkeää tekemuotoa.

6 Johtopäätökset

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva, alaikäisiin kohdistuva taloudellinen sextortion ei ole uusi ilmiö maailmassa, mutta tapausten määrä on kasvanut moninkertaiseksi koronaviruspandemian jälkeisenä aikana. Ilmiön merkittävästä kasvusta ovat tutkimustulosten perusteella vastuussa Nigeriassa ja Norsunluurannikolla asuvat, seksikirstyskulttuurin omaksuneet kyberrikolliset, jotka ovat suunnanneet toimintansa uuteen kohderyhmään päivitetyllä taktiikalla. Vaikka teot kohdistuvat alaikäisiin poikiin, ei tavoitteena ole CSAM-materiaalin tuottaminen, vaan motivaatio tekoihin tulee taloudellisen hyödyn tavoittelusta. Rikolliset pitävät taloudellista sextortiona helppona keinona hankkia rahaa käsiään likaamatta. Kiinni jäämisen riski on pieni, koska rikoksen laadun takia uhrikin haluaa pitää tapahtuneen salassa ja on valmis lähes mihin tahansa, estääkseen kuvamateriaalin leviämisen. Muita taloudellista sextortiona mahdollistavia tekijöitä ovat nuorten tapa viettää aikaa sosiaalisen median palveluissa, tekijän käytössä olevat keinot yksityisyyden salaamiseen sekä digitaaliset maksutavat. Kiinnijäämisen riskiä pienentää myös tekojen kohdistaminen ulkomaisiin uhreihin, mikä käytännössä estää tai ainakin aiheuttaa viivettä viranomaisten toiminnalle.

Tutkimuksessa ei pystytty selvittämään onko taloudellisen sextortion taustalla yksittäisiä tekijöiden lisäksi organisoituja rikollisryhmiä. Useammassa lähteessä näin todettiin olevan, mutta dokumenteista ei ilmennyt, mihin tämä väite perustuu. Vaikka rikollisten yhtenäinen kaava rikosten toteuttamisessa viittaakin organisoituun toimintaan, niin toistaiseksi kiinnijääneet rikolliset ovat toimineet yksin tai pareittain. Kaavamaisen toimintatavan luomaa vaikutelmaa organisoidusta toiminnasta rikkoo internetissä jaettavat opetusvideot ja oppaat, joissa kerrotaan, kuinka taloudellinen sextortion-rikos toteutetaan. Nämä oppaat ovat kaikkien saatavilla. Tämä seikka vaatii lisätutkimusta, jotta luotettava kuva asiasta saadaan.

Tutkimustuloksissa ilmenevistä rikollisten tekemistä huolellisista etukäteisvalmisteluista ja henkilöllisyyden piilottamiseksi käytetyistä keinoista voi päätellä, että heillä on teknistä osaamista ja kykyä johdonmukaiseen ja suunnitelmalliseen toimintaan. Heillä on myös kyky uhrin

houkutteluun ja häikäilemättömään kiristykseen. Ilmiön kansainvälisen luonteen takia, rikoksen tekijöitä ei ole saatu vastuuseen muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Näin ollen on vain vähän tietoa siitä, kuinka paljon yhdellä rikollisella on uhreja ja ketä uhrin ovat. Tiedotteessa tuomituista nigerialaisveljeksistä mainittiin heillä olleen yli 100 uhria, joista ainakin 11 oli alaikäisiä. Tämä on tietysti yksittäistapaus, mutta sen perusteella alaikäiset ovat taloudellisessa sextortionissa selkeässä vähemmistössä verrattuna aikuisiin.

Rikosten ennaltaehkäisyn suurin haaste on ilmiön kansainvälisyys, joka estää viranomaisten nopean puuttumisen siellä, missä rikoksen negatiiviset vaikutukset näkyvät. Huolimatta muutamista tapauksista, joissa tekijät ovat otettu kiinni esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten, on kiinnijäämisen riski käytännössä olematon. Sosiaalinen media ponnistelee omalta osaltaan taloudellisen sextortionin estämisessä, mutta heidänkin keinonsa ovat rajalliset ja painottuvat jo tapahtuneista asioista raportoimiseen. Rikokset tapahtuvat kahdenkeskisissä keskusteluissa, ja yhteydenpidon aikana saatetaan vaihtaa somealustaa tai siirtyä videopuheluun, mikä vaikeuttaa teknologiayritysten mahdollisuutta puuttua asiaan. Mikäli halutaan vaikuttaa siihen, että kyseisiä rikoksia ei ylipäättään tapahtuisi, tulisi kyetä vaikuttamaan nuorten tekemiin ratkaisuihin tilanteessa, kun heitä houkutellessa lähettämään itsestä intiimiä kuvatallenne. Kyse ei ole jostakin yksittäisestä toimenpiteestä tai ohjeesta vaan vuosia jatkuneesta huolenpidosta, että lapsella on riittävät media-aidot turvalliseen toimimiseen verkossa ja sosiaalisen median alustoilla. Lisäksi yksityisyysasetuksilla sosiaalisen median alustoilla on suuri merkitys näitä rikoksia ennalta estävänä keinona.

Rikosoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna alaikäisiin kohdistuvassa taloudellisessa sextortionissa täytyy monen eri rikoksen tunnusmerkistö. Törkeää tekemuotoa arvioitaessa keskeisiksi tekijöiksi nousevat nöyryyttävä kohtelu ja rikoksen suunnitelmallisuus. Suunnitelmallisuutta on kuitenkin vaikea arvioida ilman, että epäiltyyn päästään kohdistamaan esitutkintatoimenpiteitä. Lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa kansainväliset lasten oikeuksia koskevat sopimukset madaltavat kynnyksen oikeusapupyynnöiden tekemiselle teoriassa olemattomiin, jolloin esitutkinnan aloittamiselle ei ole estettä. Todennäköistä on, että suuri osa teoista tai niiden yrityksistä eivät päädy rikosilmoituksiksi eivätkä myöskään tilastoidu taloudelliseksi sextortioniksi.

7 Pohdintaa

Ennen opinnäytetyön aloittamista oli minulle muodostunut esikäsitys ilmiöstä ja sen taustalla vaikuttavista tekijöistä – mielessä pyöri erilaisia hypoteeseja, joihin toivoin löytyvän tutkimuksen edetessä vahvistusta. Koin, että asiasta muodostunut esikäsitys ohjasi melko vahvasti sitä, mitä asioita halusin tutkia. Päätin silti pitää itseni avoimena tutkimusaineistosta löytyville tiedoille ja ne onnistuivatkin yllättämään minut. Tämä saattoi osaltaan vaikuttaa siihen, että motivaatio

opinnäytetyön tekemiseen säilyi hyvänä koko prosessin ajan. Alla on koottuna minulle opinnäytetyön aikana syntyneitä ajatuksia ja päätelmiä.

Alaikäisiin kohdistuvaa taloudellista sextortionia voitaisiin pitää jo vuosia uutisissa olleiden rakkauspetosten uusimpana versiona. Siinä kun rakkaushuijauksissa uhrin koukuttamiseen käyteen aikaa ja pyritään vahvan tunnesiteen luomiseen pohjaksi tulevalle taloudelliselle hyväksikäytölle, alaikäisiin kohdistuvassa taloudellisessa sextortionissa edetään kuin pikakelauksella. Kontaktin luomista seuraa tehokas houkuttelu, jolla pyritään saamaan uhri tekemään mahdollisimman nopeasti päätös intiimin kuvan lähettämisestä, minkä jälkeen keinoja kaihtamaton kiristys alkaa.

Teot kohdistuvat tutkimustulosten mukaan pääasiassa 14–17-vuotiaisiin poikiin. Tällä ikäryhmällä on omaa rahaa ja todennäköisesti käytössään myös rikollisten suosimia digitaalisia maksupalveluita. Alaikäisiin kohdistuvissa teoissa vaadittu summa, johon rikollinen tyytyy, on melko vähäinen. Tutkimuksessa mediaanisumma, johon kiristäjät tyytyivät, oli 100 dollaria verrattuna vaaditun summan mediaaniin, joka oli 390 dollaria (O’Gorman 2024, 21). Tästä voisi ajatella, että yhdellä tekijällä uhreja pitää olla paljon, jotta toiminnalla saavutettaisiin mahdollisimman suuri taloudellinen hyöty. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole, jos katsotaan asiaa tekijöiden ansiotulojen valossa. Esimerkiksi Nigerian lakisääteinen minimipalkka on noin 60 euroa kuukaudessa (Ulkoministeriö). Näin ollen jo muutamilla onnistuneilla kiristyksillä ansiotyöstään minimipalkkaa saava tekijä pystyy moninkertaistamaan ansionsa ja nostamaan elintasoaan.

Ajatuksia herättävää on myös tieto verkossa jaettavista oppaista, joissa neuvotaan yksityiskohteisesti, kuinka taloudellinen sextortion-rikos kannattaa toteuttaa. Mikä on näiden ohjeita jakavien henkilöiden motiivi? Edelliseen kappaleeseen peilaten, olisi mielenkiintoista tietää, hyötyvätkö nämä ”kouluttajat” toiminnastaan suoraan tai jotenkin välillisesti.

Motivaatio rikoksen selvittämiseksi on viranomaisilla siinä valtiossa, jossa rikoksen haittavaikutukset ilmenevät. Kynnystä esitutkinnan aloittamiselle, eli toisin sanoen kansainvälisten oikeusapupyyntöjen tekemiselle, nostaa odotettavissa oleva lopputulos. Millä todennäköisyydellä tekijä ylipäättään tavoitettaisiin, luovutetaanko hänet esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten, onko odotettavissa oleva rangaistus oikeassa suhteessa käytettyihin resursseihin ja kustannuksiin? Tutkinnassa liikkeelle lähdetään kuitenkin yhdestä yksittäisestä rikoksesta, jossa odotettavissa oleva rangaistus Suomessa on muutaman kuukauden vankeustuomio. Rajanikanth (2023, 44) oli esittänyt tutkimuksessaan ehdotuksia, joilla tähän rikollisuuden muotoon olisi mahdollista puuttua tehokkaammin. Rajanikanthin mukaan yksi ongelmista on, että sextortionia tutkitaan useimmissa maissa sekalaisella lainsäädännöllä. Tämän saman havainnon tein myös tässä tutkimuksessa. Alaikäiseen kohdistunut taloudellinen sextortion, jossa seksuaalista materiaalia on jaettu, täyttää Suomessa neljän eri rikoksen tunnusmerkistön. Tulisiko taloudelliselle sextortionille määrittää aivan oma rikosnimikkeensä, joka toisi paremmin suojaa myös aikuisille

uhreille? Tällä hetkellä on myös mahdotonta tilastojen avulla luoda kokonaiskuva taloudellisen sextortionin uhrien määrästä Suomessa. Koko ilmiö hukkuu rikosilmoitusmassaan.

On ilmeistä, että jos halutaan tutkia näitä rikoksia tehokkaasti, ne tulisi keskittää yhteen yksikköön. Sellaiseen yksikköön, jolla on valmiudet kansainväliseen yhteistyöhön muiden maiden viranomaisten kanssa, osaamista kyberrikoksien tutkintaan sekä hyvä tuntemus muiden maiden oikeusjärjestelmistä ja kansainvälisistä sopimuksista. Tällä hetkellä rikosilmoitukset kirjataan paikallispoliisin tutkintaryhmiin, milloin ne eivät saa yhdenmukaista esikäsittelyä ja jatkotoimenpiteitä. Vaikka tekijää pyritään selvittämään tiedonsaantipyynnöillä, niin todennäköisinä on, että esitutkinta päättyy keskeyttämiseen.

Ennalta estämisen näkökulmasta nousi digitaaliset maksupalvelut esiin ja erityisesti sen takia, että missään dokumentissa tai artikkelissa en nähnyt mainintaa näiden yritysten osuudesta taistelussa taloudellista sextortiona vastaan. Vaikka näiden firmojen yritystoiminta perustuu ihmisten tekemiin rahansiirtoihin, voisi silti olettaa, että heilläkin on jokin vastuu, mikäli toiminta on rikollista.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Dokumenttianalyysin luotettavuus perustuu lähdekritiikkiin, minkä vuoksi pyrin valitsemaan tutkimusaineistoon dokumentteja, jotka kestävät tarkastelua. Myös tutkimuksen luotettavuuskysymys tulee ottaa huomioon jo tutkimusasetelmavaiheessa (Kananen 2017, 174). Olen ottanut tämän huomioon ja tuonut näitä luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä esiin kappaleessa 2, jossa kerrotaan valituista tutkimus- ja analyysimenetelmistä. Tavoitteenani oli löytää tutkimusaineistoksi mahdollisimman tuoreita artikkeleja, koska ilmiökin oli uusi. Tietynlaiseksi haasteeksi nousi lopulta se, että kyseisestä aiheesta ilmestyi opinnäytetyön loppuvaiheessakin aivan uusia julkaisuja, joita ei voinut jättää ulkopuolelle, koska näillä oli merkittävä vaikutus tutkimustuloksiin. Tutkimusaineisto on dokumentoitu, taltioitu ja siihen voi tarvittaessa palata.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta ei voida arvioida samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Täysin objektiivisen luotettavuuden saavuttaminen laadullisessa tutkimuksessa on mahdotonta johtuen tutkijan tekemistä valinnoista ja tutkimusaineiston tulkinnasta. (Kananen 2017, 175–176.) Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä on se, että aineistoa on kerätty eri lähteistä ja niistä saatu tieto tukee toisiaan (Kananen 2017, 177). Tässä tutkimuksessa aineistoa kerättiin useista eri lähteistä ja ilahduttavan moni niistä oli vertaisarvioituja. Aineistossa ei ilmennyt ristiriitoja muilta osin, kuin kysymyksessä rikollisten toiminnan järjestäytyneisyydestä. Epäluotettavina pitämiini lähteisiin, kuten sanoma- ja aikakauslehtien artikkeleihin olen viitannut vain johdatellessani lukijaa seuraavaan aiheeseen. Tutkimuksen tulokset eivät perustu näille artikkeleille, joten ne eivät teoriassa heikennä tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuteen vaikuttaa sen sijaan se, että tutkimusaineistoksi valittiin vain suomen- ja

englanninkielisiä artikkeleita ja tutkimuksia. Näin ollen aiheeseen liittyvät muilla kielillä olevat tutkimukset ja artikkelit ovat jääneet aineiston ulkopuolelle. Näillä artikkeleilla saattaisi olla vaikutusta tutkimustuloksiin.

Yllä oleva huomioiden opinnäytetyöni on onnistunut reliabiliteetin osalta. Tutkimustulokset ovat johdonmukaisia ja tutkimus on toistettavissa. Toki aina laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä tutkijalla on vaikutuksensa tuloksiin. Tutkimusta voidaan mielestäni pitää myös validina, koska tutkimusaineisto käsitteli tutkittavaa ilmiötä, tutkimusmenetelmä oli valittu oikein ja tulokset antoivat vastauksen tutkimuskysymyksiin.

Tekoälyä käytettiin apuna englanninkielisen materiaalin kääntämisessä. Tekoälyä käytettiin apuna myös etsittäessä vaihtoehtoisia termejä ja paikoitellen sen avulla muokattiin tekstin rakennetta sujuvammaksi.

7.2 Uudet tutkimusaiheet

Kyseisestä aiheesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä Poliisiammattikorkeakoulussa. Ilmiö on sen verran uusi, että tutkittavaa sen ympäriltä varmuudella löytyy ja uutta tietoa aiheesta ilmestyy viikoittain. Ilmiön kansainvälisyys huomioiden mahdollinen jatkotutkimusaihe voisi liittyä esimerkiksi kansainväliseen yhteistyöhön näiden rikosten tutkinnassa. Mitkä käytännöt edistävät ja mitkä jarruttavat rikosten selvittämistä? Mitä yhteistyön parantamiseksi voitaisiin tehdä? Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe, liittyen kansainvälisyyteen, olisi tutkimus, joka vertailisi keskenään eri maiden lainsäädäntöä.

Kvantitatiivinen tutkimus taloudellisista sextortion-rikoksista Suomessa antaisi kuvan ilmiön laajuudesta ja uhrien määrästä Suomessa. Tutkimuksella voisi myös selvittää taloudellisten menetysten yhteissummaa. Haasteena tälle tutkimukselle on, miten löytää nämä rikokset rikosilmoitusmassasta.

Uhrien näkökulmasta uusia tutkimusaiheita mietittäessä yksi ainakin omasta mielestäni mielenkiintoinen tutkimus olisi haastattelututkimus, jossa selvitettäisiin uhrien kokemusta rikollisten käyttämiin taktiikoihin ja menetelmiin rikoksen alusta loppuun. Toinen aihe voisi olla kyseisen ilmiön aiheuttamat psykologiset, sosiaaliset ja taloudelliset seuraukset. Nämä aiheet voisivat sopia myös tehtäväksi muussakin oppilaitoksessa kuin Poliisiammattikorkeakoulussa.

Tärkeä jatkotutkimusaihe on myös taloudellisen sextortionin takana olevat henkilöt ja heidän motivaationsa rikosten tekemiseen. Totesinkin jo aiemmin, että tutkimustulosten perusteella ei saanut vastausta siihen, että onko taustalla myös järjestäytyntä toimintaa.

LÄHTEET

Anttila, P. 2006: Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Artefakta 16. Hamina, Akatiimi Oy.

Citron, D. K. (2018). Sexual privacy. *Yale LJ*, 128, s. 1870–1960. Luettavissa: https://scholarship.law.bu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1619&context=faculty_scholarship Luettu 2.10.2024

Cross, C., Holt, K., & Holt, T. J. (2023). To pay or not to pay: An exploratory analysis of sextortion in the context of romance fraud. *Criminology & Criminal Justice*, 17488958221149581.

Davis P. 2023: Financial sextortion "a growing crisis". NCMEC 30.11.2023. Luettavissa: <https://www.missingkids.org/blog/2023/financial-sextortion-growing-crisis/> Luettu 19.4.2024

Drenon, B. 2022. FBI warns of explosion in sextortion cases targeting teenagers. BBC News 20.12.2022. Luettavissa: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-64042266> Luettu 11.4.2024

Euroopan Neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan. 88/2011. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2011/20110088>

FBI. (2021). FBI Warns about an Increase in sextortion complaints. Public service announcement. Alert Number I-090221-PSA. Luettavissa: <https://www.ic3.gov/Media/Y2021/PSA210902/>

FBI warns of explosion of 'sextortion' cases targeting boys, teens. The Washington Post. 19.12.2022. Luettavissa: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/12/19/sextortion-children-fbi-online/> Luettu 11.4.2024

Gassó, A. M., Forero, C. G., Piqueras, J., & Gómez-Durán, E. L. (2022). Psychopathological aspects of sexting and IBSA perpetrators: A brief research report. *Frontiers in psychiatry*, 13, 983881. Luettavissa: <https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry/articles/10.3389/fpsy.2022.983881/full> Luettu 2.10.2024

Gavrilovic Nilsson, M., Tzani Pepelasi, K., Ioannou, M., & Lester, D. (2019). Understanding the link between Sextortion and Suicide. *International Journal of Cyber Criminology*, 13(1), 55–69. Luettavissa: <https://doi-org.polamk.idm.oclc.org/10.5281/zenodo.3402357>

Gutfleich K. 2017. Sextortion affecting thousands of American children. Sheriff and Deputy March/ April 2017, 74–75

HE 13/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

Henderson Vaughan E. 2024: NCMEC Releases New Sextortion Data. 15.4.2024. Luettavissa: <https://www.missingkids.org/blog/2024/ncmec-releases-new-sex-tortion-data/> Luettu 19.4.2024 ja 9.9.2024

Internet Watch Foundation (IWF) 2023. Hotline reports 'shocking' rise in the sextortion of boys 18.9.2023. Luettavissa: <https://www.iwf.org.uk/news-media/news/hotline-reports-shocking-rise-in-the-sex-tortion-of-boys/> Luettu 10.9.2024

INTERPOL 2023. Uutinen 9.3.2023. <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2023/Fighting-crimes-against-children-through-collective-action/> Luettu 15.4.2024

Kananen, J. 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä, Suomen Yliopisto Paino Oy.

Kananen, J. 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas, Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä, Suomen Yliopisto Paino Oy.

Kielitoimiston ohjepankki: Hyvän virkakielen ohjeita. Hakusana: *termi*. Osoitteessa: <https://kielitoimistonohjepankki.fi/vk/3-sanasto-ja-sanavalinnat/nain-teet-hyvia-termeja/>. Kotimaisten kielten keskus. Luettu 1.10.2024

Kivivuori, J. K. A., Aaltonen, M., Näsi, M. J., Suonpää, K. E. M., & Danielsson, P. M. (2018). Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. E-aineisto. Luettavissa: <https://www.gaudeamus.fi/teos/kriminologia/>

Lampainen, K. 2011: Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Pro gradu -tutkielma. Sosiologia. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto

Laitinen, M. 2007: Lapsen houkuttelu. Teoksessa Laiho, Mari (toim.): Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat. Forssa, Forssan kirjapaino.

Lappi-Setälä T., Hakamies K., Helenius D., Melander S., Nuotio K., Ojala T. ja Rautio I. 2022: Rikosoikeus (5. uudistettu painos). Alma Talent Oy

Liggett, R. 2019. Exploring Online Sextortion. *Family & Intimate Partner Violence Quarterly*, 11(4), 45. Luettavissa: <https://openurl.ebsco.com> Luettu 11.4.2024

Metropolitan police 2024. Verkkosivut. Luettavissa: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/sexual-offences/sex-tortion/> Luettu 4.9.2024

Moody, C. 2023: 'IDK what to do': Thousands of teen boys are being extorted in sexting scams. The Washington Post. 2.10.2023. Luettavissa: <https://www.washingtonpost.com/parenting/2023/10/02/teen-boys-sextortion/> Luettu 16.4.2024

NCMEC, National Center of Missing and Exploited Children 2024. Verkkosivut. Luettavissa: <https://www.missingkids.org/home> Luettu 8.9.2024

Nottinghamshire Police 2024. Verkkosivut. Luettavissa: <https://www.nottinghamshire.police.uk/police-forces/nottinghamshire-police/areas/campaigns/2024/sextortion/> Luettu 4.9.2024

"Nuoria kiristetty somessa lähetettyjen kuvien välityksellä". 7.9.2022- Poliisin verkkosivut. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/nuoria-kiristetty-somessa-lahetettyjen-kuvien-valityksella> Luettu 27.9.2024

"Nuoria kiristetty somessa lähetettyjen intiimien kuvien välityksellä – keskustelut käyty pääsääntöisesti englannin kielellä" Ylen verkkosivut 7.9.2022. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12613453> Luettu 27.9.2024

"Nuoria poikia kiristetty intiimien kuvien välityksellä – poliisi kehottaa harkitsemaan tarkkaan, minkälaisia kuvia someen laittaa" MTV3:n verkkosivut 7.9.2022: Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/nuoria-poikia-kiristetty-somessa-intiimien-kuvien-valityksella-poliisi-kehottaa-harkitsemaan-tarkkaan-minkalaisia-kuvia-itsestaan-somekanaviin-laittaa/8506314#> Luettu 27.9.2024

O’Gorman T., Stroebel M., Wang R., Scyphers C., Penrose J., Chambers A., Newman J. & Coffren L. 2024. Trends in Financial Sextortion. Thorn and National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC). An investigation of sextortion reports in NCMEC CyberTipline data. Luettavissa: https://info.thorn.org/hubfs/Research/Thorn_TrendsInFinancialSextortion_June2024.pdf

O’Flaherty K. 2024. The Deadly Cost of Sextortion: AI, Blackmail and Suicide. Artikkelin Assured Cyber Ltd 28.5.2024 Luettavissa: <https://assured.co.uk/2024/the-deadly-cost-of-sextortion-ai-blackmail-and-suicide/> Luettu 19.9.2024

Oikeusministeriö. Kansainvälinen oikeusapu rikosasioissa. Verkkosivut. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/rikosasiat> Luettu 4.10.2024

O’Malley, R. L., Holt, K., Holt, T. J., & Rodriguez, J. 2023: Minor-focused sextortion by adult strangers: A crime script analysis of newspaper and court cases. *Criminology & Public Policy*, 22(4), 779–801. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12634>

Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2020): Sextortion Among Adolescents: Results from a National Survey of U.S. Youth. *Sexual Abuse*, 32(1), 30–54. <https://doi.org/10.1177/1079063218800469> Luettu 14.4.2024

Poireault, K. 2024. Nigerian 'Yahoo Boys' Behind Social Media Sextortion Surge in the US. Infosecurity Magazine 29.1.2024. Luettavissa: <https://www.infosecurity-magazine.com/news/nigerian-yahoo-boys-social-media/> Luettu 10.10.2024

"Poliisi: Nuoret pojat joutuneet kiristyksen uhreiksi intiimien kuvien takia". Iltalehden verkkosivut 7.9.2022. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/3e2a07e6-6e6b-4c39-97a4-13a2848f910f> Luettu 27.9.2024

Poliisihallituksen määräys POL-208-11061

Puusa A. & Juuti P. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. E-aineisto. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167> Luettu 12.4.2024

Raffile, P., Goldenberg, A., McCann, C., & Finkelstein, J. (2024). A Digital Pandemic: Uncovering the role of 'Yahoo Boys' in the surge of social-media-enabled financial sextortion targeting minors. Luettavissa: https://networkcontagion.us/wp-content/uploads/Yahoo-Boys_1.2.24.pdf Luettu 7.10.2024

Rajanikanth, P. (2023). The cyber pandemic: exploring the financial sextortion of young males. Doctoral dissertation, Mount Royal University. Luettavissa: <https://arcabc.ca/islandora/object/mru%3A862/datastream/PDF/view>

Räsänen P., Anttila A-H & Melin H. 2005 (toim): Tutkimus menetelmien pyörteissä. Juva, PS Kustannus, WS Bookwell Oy.

Sarajärvi A. & Tuomi J. (2017). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Tammi.

Hujanen M. 2017. "Sextortion" yleistyi rajusti – näin karu seksikiristysilmiö pyörii Suomessa". Iltasanomat verkkosivut 19.6.2017. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005260253.html> Luettu 4.9.2024

Smith T. & Crawford A. 2024. 'Sextortion guides' sold on social media, BBC finds. 29.5.2024. Luettavissa: BBC News <https://www.bbc.com/news/articles/cp00y03q93mo> Luettu 10.9.2024

Tapanila, A. 2023: Seksuaalirikokset ja oikeudenkäynti. Helsinki, Alma Talent Oy.

Tieteellisen seurain valtuuskunta 2024. Verkkosivut. Luettavissa: <https://www.tsv.fi/fi/palvelut/tunnus/lisatietoa-vertaisarviointista> Luettu 29.9.2024

Tiby, J. 2024. Nigerian brothers jailed in US for sextortion scam targeting teenagers, 5.9.2024. BBC News. Luettavissa: <https://www.bbc.com/news/articles/cr7rxpdyz9yo> Luettu 4.10.2024

Ulkoministeriö. Vastuullisen liiketoiminnan maakuva Nigeriassa. Edustustojen raportit 12.9.2022. Luettavissa: https://um.fi/edustustojen-raportit/-/asset_publisher/W41AhLdTjdag/content/nigeria-toimintaymparistona/384951 Luettu 7.10.2024

U.S. Department of Justice, 2024. Nigerian Brothers Sentenced in Sextortion Scheme that Resulted in Death of Teen, 5.9.2024, lehdistötiedote. Luettavissa: <https://www.justice.gov/opa/pr/nigerian-brothers-sentenced-sexortion-scheme-resulted-death-teen> Luettu 4.10.2024

Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvosto Helsinki, PunaMusta Oy. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 11.4.2024

Vallance C. 2024. Instagram to test new tools to fight so-called sextortion, BBC 11.4.2024. Luettavissa: <https://www.bbc.com/news/technology-68778834> Luettu 7.10.2024

Wittes B., Poplin C., Jurecic Q. & Spera C. 2016: Sextortion: Cybersecurity, teenagers, and remote sexual assault. Brookings Institution. Luettavissa: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/05/sextortion1-1.pdf> Luettu 15.4.2024

Wolak J., Finkelhor D., Walsh W. & Treitman L. 2017. Sextortion of Minors: Characteristics and Dynamics. Journal of Adolescent Health 62 (2018) s. 72–79. Luettavissa: <https://www.unh.edu/ccrc/sites/default/files/media/2022-02/sextortion-of-minors-characteristics-and-dynamics.pdf> Luettu 18.4.2024

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista. 60/1991. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2